

B&B
VIŠJA STROKOVNA ŠOLA

Diplomsko delo višješolskega strokovnega študija
Program: Promet
Modul: Logistika

POSTOPKI IZVOZA BLAGA V REPUBLIKO SRBIJO

Mentor: Drago Knez Kajtezovič univ. dipl. inž. teh. prom.
Lektorica: Milena Ilič

Kandidat: Žiga Koželj

Kranj, januar 2008

ZAHVALA

Zahvaljujem se svoji puncu Petri za njeno podporo in pomoč, ki mi jo nudila v času študija in za pomoč pri pisanju diplomske naloge.

Zahvaljujem se svojim staršema ter sestri za izjemno potrpežljivost, razumevanje in podporo v času študija.

Posebna zahvala gre mentorju Dragu Kajtezoviću Knezu, za pomoč pri pisanju diplomske naloge.

IZJAVA

»Študent Žiga Koželj izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom Draga Kajtezovića Kneza.«

»Skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem objavo tega diplomskega dela na spletni strani šole.«

Dne 23. 1 2008

Podpis: _____

POVZETEK

Cilj diplomskega dela je predstaviti prednosti izvoza, najpogostejše napake, ki jih naredijo izvozniki in različne probleme, ki se najpogosteje pojavljajo pri izvozu. Opisal sem tudi pojem transportnega zavarovanja blaga ter pomen in namen incotermsov, ter predstavil bistvene elemente izvozne pogodbe. Poskušal sem analizirati in predstaviti izvozne carinske postopke (vrste izvoznih carinskih postopkov kot so: običajni izvozni carinski postopek, poenostavljen izvozni carinski postopek, začasni izvoz, ter posebnosti izvoza trošarinskih izdelkov in kmetijskih proizvodov), vključno z nekaterimi osnovnimi carinskimi pojmi. V zadnjem delu pa sem predstavil praktični primer postopka izvoza blaga v Republiko Srbijo. Rezultat tega dela je splošen prikaz običajnih postopkov pri izvozu blaga ter definiranje napotkov s predlogi za tekočo izvedbo postopkov pri izvozu blaga, ter opredelitev praktičnih in uporabnih nasvetov za izvoz. S tem delom sem prikazal boljše razumevanje pogojev, postopkov in sredstev vključenih v izvozni proces.

SUMMARY

The objective of the thesis is to present export advantages, most frequently mistakes done by export workers and different problems that often appears at exportation.

I described the concept of the transported goods insurance, the meaning of the incoterms and essential elements of export contract. I tried to analyze and present export - customs process (different export-customs process as: regular customs process, simple customs process, temporary customs process and specialties of export merchandise goods and farmers products) and basics of customs concepts.

At the last part of the thesis I presented the practical process of exporting goods to Republic of Serbia. The result of this work is basic demonstration of the usual exporting goods processes and instructions definition with proposition for fluent process realization and definition of practical and useful advices for exporting.

With this thesis I showed better understanding of terms, processes and means that are included in the exporting process.

KJUČNE BESEDE

- Izvoz blaga
- Izvozna pogodba
- Incotermsi
- Izvozni carinski postopki
- Transportno zavarovanje
- Začasni izvoz

THE KEY WORDS:

- Exporting goods
- Exporting contract
- Incoterms
- Export-customs processes
- Export insurance
- Temporary export

KAZALO

1	UVOD	7
1.1	OPREDELITEV PROBLEMA	7
1.2	OPREDELITEV CILJEV NALOGE	8
1.3	PREDVIDENI REZULTATI NALOGE	8
1.4	PREDLAGANE METODE	8
2	SPLOŠNO O IZVOZU BLAGA	9
2.1	PREDNOSTI, KI JIH PRINAŠA IZVOZ	9
2.2	NAJPOGOSTEJŠI PROBLEMI PRI IZVOZU BLAGA	10
2.3	NAJPOGOSTEJŠE NAPAKE IZVOZNIKOV	10
2.4	IZVOZNA POGODBA	11
2.5	MEDNARODNA TRGOVINSKA PRAVILA	12
2.5.1	<i>Pomen klavzul</i>	12
2.5.2	<i>Vrste klavzul</i>	13
2.5.3	<i>Najpogostejši problemi z INCOTERMSI</i>	14
2.6	TRANSPORTNO ZAVAROVANJE	14
2.6.1	<i>Vrste transportnih zavarovanj</i>	15
2.6.2	<i>Udeleženci transportnega zavarovanja</i>	15
2.6.3	<i>Pogoji transportnega zavarovanja</i>	15
2.6.4	<i>Dokumentacija v transportnem zavarovanju</i>	17
3	IZVOZNI CARINSKI POSTOPKI	19
3.1	CARINSKI POJMI	19
3.2	TRADICIONALNI IZVOZNI CARINSKI POSTOPEK	20
3.3	AVTOMATIZIRAN IZVOZNI POSTOPEK (AES)	21
3.3.1	<i>Priprava izvoznih špediterskih podjetij na sistem AES</i>	22
3.4	POENOSTAVLJENI IZVOZNI CARINSKI POSTOPKI	24
3.4.1	<i>Nepopolna carinska deklaracija</i>	25
3.4.2	<i>Poenostavljeni postopek prijavljanja</i>	25
3.4.3	<i>Status pooblaščenega prejemnika</i>	25
3.4.4	<i>Prijavljanje blaga na podlagi hišnega carinjenja</i>	26
3.4.5	<i>Status pooblaščenega pošiljatelja</i>	26
3.5	POSTOPEK PASIVNEGA OPLEMENITENJA	26
3.6	IZVOZ TROŠARINSKIH IZDELKOV IN KMETIJSKIH PROIZVODOV	27
3.6.1	<i>Splošno o prevozu trošarinskih izdelkov</i>	27
3.6.2	<i>Trošarinski dokument</i>	28
3.6.3	<i>Prevoz kmetijskih proizvodov in živilskih izdelkov v izvozu</i>	29
3.7	POSTOPEK ZAČASNEGA IZVOZA	29
4	PRAKTIČNA PRIMERA IZVOZA BLAGA	32
4.1	PRAKTIČNI PRIMER REDNEGA IZVOZA BLAGA	32
4.2	PRAKTIČNI PRIMER POSTOPKA ZAČASNEGA IZVOZA V REPUBLIKO SRBIJO	32
5	ZAKJUČKI	37
5.1	OCENA UČINKOV	37
5.2	POGOJI ZA UVEDBO	38
5.3	MOŽNOST NADALJNEGA RAZVOJA	38
6	LITERATURA IN VIRI	39

1 UVOD

V današnjem času globalizacija sili podjetja k temu, da prestopijo državne meje in se vključijo v mednarodne gospodarske tokove ne glede na njihovo velikost in dejavnost. Za slovenska podjetja to velja še toliko bolj, saj je notranji trg majhen, konkurenca na njem pa velika. Ko se odločamo za vstop na tuje trge, odločitve ne sprejmemo čez noč. Vstop na tuj trg je investicija in mora biti temeljito premišljen. Izvoz podjetju prinaša marsikatere prednosti, predvsem povečanje prodaje, večjo izrabo razpoložljivih proizvodnih zmogljivosti, izravnavo konjunkturalnih nihanj, znižanje povprečnih stroškov, povečevanje konkurenčnosti in zagotavljanje rasti podjetja. Vendar pa prednosti niso vse kar nam prinaša izvoz. Prinaša nam tudi marsikatere probleme. Ti se največkrat pojavljajo oz. se pojavljajo v večjem obsegu predvsem v podjetjih, ki imajo nezadostno ali nepravilno izobražene kadre ali pa kadrov, usposobljenih za izvoz sploh nimajo. Poleg splošnega poslovnega tveganja se pri izvozu pojavljajo posebna tveganja kot so npr. povečano tveganje prevoza, plačilno tveganje in dodatni stroški zaradi zavarovanja teh izvoznih tveganj. Velik problem predstavljajo trgovinske ovire pri dostopu na trg, različni pogoji trženja, visoki dodatni stroški izvoza, zapleteni izvozni postopki in predpisi in vedno večja odvisnost od posrednikov pri izvozu. Vsekakor pa bi probleme lažje premostili, če bi imeli več izvoznih izkušenj

Carinski problemi, s katerimi se najpogosteje srečujejo mednarodni prevozniki, špediterji, njihove stranke in drugi udeleženci se v transportnem, so izpolnjevanje carinskih pogojev za blago, carinjenje, (carinski) postopek itn. Izvoz predstavlja eno pravnih in organizacijsko najzahtevnejših dejavnosti, zato se sodelujoči pri izvozu kaj hitro lahko izgubijo v problemih, ki se pojavljajo. Zato bom v prvem delu te diplomske naloge predstavil prednosti izvoza, najpogostejše napake, ki jih naredijo izvozniki in čim več različnih problemov, ki se najpogosteje pojavljajo pri izvozu. Prav tako bom v prvem delu predstavil transportno zavarovanje blaga ter pomen in namen incotermsov, ter opisal bistvene elemente izvozne pogodbe. V osrednjem delu diplomske naloge bom predstavil glavni cilj naloge in sicer predstavitev izvoznih carinskih postopkov, opis carinskih pojmov (carinsko območje, carinska črta) in predstavitev vrste izvoznih carinskih postopkov (običajni izvozni carinski postopek, poenostavljen izvozni carinski postopek, začasni izvoz). Poleg tega pa bom opisal še izvoz trošarinskih izdelkov in kmetijskih proizvodov. V zadnjem delu diplomske naloge bom predstavil praktični primer izvoza blaga ter opisal postopek izvoza blaga v Republiko Srbijo, katerega cilj je predstaviti najboljšo možno rešitev konkretnega primera, s katerim bi opravili vse potrebne carinske formalnosti v najkrajšem možnem času na najbolj ugoden način.

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Mednarodni prevozniki, špediterji, njihove stranke in drugi udeleženci se v transportnem poslu najpogosteje srečujejo s carinskimi problemi kot so izpolnjevanje carinskih pogojev za blago, carinjenje, (carinski) postopek itn. Izvozni posli pa so povezani tudi s posebnimi problemi, predvsem s pomanjkanjem izvoznih izkušenj. Poleg tega pa tudi postopkov, ki so običajni pri poslovanju na domačem trgu in bi lahko nadomestili pomanjkanje izvoznih izkušenj, ni mogoče v celoti prenesti na izvoz. Zato potrebujemo ljudi z izkušnjami, ki poleg znanja tujih jezikov in informacijske tehnologije obvladajo tudi izvozno prakso. Predvsem se morajo biti sposobni prilagajati drugačnim tržnim pogojem, drugačnemu načinu poslovanja in morajo poznati posebne zahteve in težave pri izvoznem poslovanju ter biti sposobni, da sistematično vzpostavijo izvozno poslovanje podjetja.

1.2 OPREDELITEV CILJEV NALOGE

Izvoz lahko prinaša ogromno problemov in ker predstavlja eno pravnih in organizacijsko zahtevnejših dejavnosti, se sodelujoči pri izvozu hitro lahko izgubijo v številnih problemih.

Cilji diplomske naloge so:

- predstaviti prednosti izvoza, najpogostejše napake, ki jih naredijo izvozniki in različne probleme, ki se najpogosteje pojavljajo pri izvozu,
- pojem transportnega zavarovanja blaga ter pomen in namen incotermsov,
- predstaviti bistvene elemente izvozne pogodbe;
- analizirati in predstaviti izvozne carinske postopke (vrste izvoznih carinskih postopkov: običajni izvozni carinski postopek, poenostavljen izvozni carinski postopek, začasni izvoz, posebnosti izvoza trošarinskih izdelkov in kmetijskih proizvodov) vključno z nekaterimi osnovnimi carinskimi pojmi (,carinsko območje, carinska črta ipd);
- predstaviti praktični primer postopka izvoza blaga v Republiko Srbijo.

1.3 PREDVIDENI REZULTATI NALOGE

Predvideni rezultati diplomske naloge so:

- splošen prikaz običajnih postopkov pri izvozu blaga;
- definirati napotke s predlogi za tekočo izvedbo postopkov pri izvozu blaga;
- opredeliti praktične in uporabne nasvete za izvoz;
- boljše razumevanje pogojev, postopkov in sredstev vključenih v izvozni proces.

1.4 PREDLAGANE METODE

Z vsebino obravnavane problematike sem bom seznanil s pregledom literature in člankov s tematskega področja, nalogo pa bom pripravil z uporabo metode deskripcije, analize in sinteze ter z metodo grafičnega prikazovanja.

2 SPLOŠNO O IZVOZU BLAGA

Izvoz je carinski postopek, ki omogoča, da se blago Skupnosti iznese iz njenega carinskega območja. Če je iz območja Skupnosti treba iznesti blago, ki nima statusa blaga Skupnosti, se uporabi postopek ponovnega izvoza, in ne izvozni postopek.

2.1 PREDNOSTI, KI JIH PRINAŠA IZVOZ

Mnoga podjetja ne izkoristijo številnih priložnosti, ki se ponujajo v okviru izvoza na svetovni trgu. Spremembe političnih meja, odpiranje novih trgov, sklenitve bilateralnih in multilateralnih trgovinskih sporazumov Slovenije¹ in pogajanja o sprostitev mednarodne trgovine v okviru Svetovne trgovinske organizacije² so prinesle nove izvozne priložnosti za slovenska podjetja. Proizvajalcem, ki so pod vplivom mednarodnega dostopa do proizvodnih tehnologij nudi globalno gospodarstvo cenejšo, hitrejšo in boljše proizvodnjo. Številne države v razvoju so postale resni tekmeči razvitim gospodarstvom ravno zaradi povezav z globalnimi komunikacijskimi sistemi, zaradi razvoja televizijskega omrežja, tiska in elektronskega dostopa do informacij. Še nikoli ni bilo več priložnosti za slovenska podjetja, da izkoristijo ponujene tržne priložnosti in začnejo izvažati.

Glavni cilj vsakega podjetja so dobiček, rast in varnost. Izvozno poslovanje pa lahko prispeva tudi k doseganju drugih ciljev. V primeru stagnacije prodaje na domačem trgu ali pa v primerih, ko je mogoče prodajo na domačem trgu povečevati le z nadpovprečnimi stroški, ponuja izvoz možnosti hitrejši rasti. Številne raziskave v različnih državah so pokazale, da imajo podjetja z večjim deležem izvoza v celotni prodaji tudi večjo rast prometa in dobička v primerjavi s konkurenti, ki posvečajo izvozu manj pozornosti.³ Čeprav v Sloveniji izvažajo le okoli 10.000 podjetij, imajo dejansko možnost izvoza prav vsa podjetja. Dodatna prodaja v tujini povečuje tudi stopnjo zaposlenosti in s tem omogoča boljše izkoriščenost razpoložljivih proizvodnih zmogljivosti. Posledično se stroški na enoto izdelka znižujejo. Ker omogoča nižje stroške na proizvedeno enoto, je mogoče fiksne stroške razdeliti na povečani obseg proizvodnje. Na ta način pridemo do dodatnih možnosti ustvarjanja dobička na domačem trgu in večjega manevrskega prostora za cenovno politiko na domačem trgu. Skoraj vsa podjetja morajo pri načrtovanju proizvodnje upoštevati tudi sezonska ali ciklična nihanja povpraševanja na domačem trgu. Izvozna naročila pa omogočajo da se praznine, ki se pojavljajo na domačem trgu, povsem ali vsaj deloma zapolnijo. Poslovanje s tujino pa ob drugačnih konkurenčnih razmerah, zahtevah po izdelkih in metodah trženja na tujih trgih skoraj zagotovo privede do spodbud za nove izdelke ter nove načine prodaje in komuniciranja. Te spodbude pa so spet izhodišče za izboljševanje ponudbe in tržnih prizadevanj na domačem trgu. Isto velja za metode in tehnike upravljanja podjetja. Če hoče podjetje uspeti na tujem trgu, se mora spopasti s konkurenti tudi v veliko ostrejšem konkurenčnem boju, kot pri poslovanju doma. Podjetje, ki z uspehom prodaja na tuje, je boljše opremljeno za soočanje z domačimi in tujimi konkurenti. Sposobno se je tudi prilagoditi spremenljivim razmeram poslovanja, hitro sprejemati pravilne poslovne odločitve, izkoriščati nove priložnosti in pravilno ocenjevati tveganja. Ob vsem tem pa podjetja stremijo tudi k rasti podjetja. Rast je več kot le doseganje večjega obsega prodaje in dobička iz leta v leto. Predpogoj za ciljno usmerjeno rast je neprestano obnavljanje in širjenje prodajnega programa in vzporedno s tem prodor na nove trge. Podjetja z močno izvozno usmeritvijo imajo očitno boljše in številnejše možnosti za zagotavljanje rasti.

¹ Gre predvsem za sporazume o prostotrgovinskem poslovanju in pridružitvi Evropski uniji.

² World Trade Organization – WTO.

³ Izvozni priročnik za mala in srednje velika podjetja, GZS, Ljubljana, 2001.

2.2 NAJPOGOSTEJŠI PROBLEMI PRI IZVOZU BLAGA

V okviru izvoznih poslovanj lahko objektivno odločamo le, če poleg pozitivnih upoštevamo tudi negativne vidike izvoza. Izvozni posli so povezani s posebnimi problemi, ki jih navajam v nadaljevanju.

Poleg splošnega poslovnega tveganja, ki ga poznamo tudi na domačem trgu, je treba upoštevati še posebna tveganja. Dobičkonosni izvozni trg izgubimo, če se spremenijo uvozni predpisi, če se uporabljajo nove carinske stopnje, če pride do sprememb v menjalnem tečaju, če se zaostrijo formalnosti pri prenosu deviz ali če pride do prepovedi uvoza zaradi zaščite domače industrije. K temu je treba prišteti še povečano tveganje prevoza⁴ in plačilno tveganje. Deloma je mogoče izvozna tveganja zavarovati, toda pri tem nastanejo dodatni stroški. Izvoz je povezan z dodatnimi stroški za raziskavo trga, tržno obveščanje, potovanja, prilagajanje izdelkov, ... Začetne naložbe za razvoj izvoznih poslov so neizogibne, ob tem pa vsaj na začetku izvozne dejavnosti ni nobenega ali le malo izvoznega izkupička. Dodatni stroški pa ne nastanejo samo pri obdelavi trga, ampak tudi zaradi izgradnje izvoznega oddelka in izvajanja izvoznih poslov. Posebne probleme predstavlja predvsem njihova vključitev in vgradnja v izvozno kalkulacijo.

Pri domačih poslih je potek naročanja sorazmerno enostaven in ga je mogoče organizirati in racionalizirati v skladu z razmerami, v katerih posluje podjetje. Pri izvozu pa je vse skupaj bolj zapleteno, dražje in tudi traja dlje časa. Po prejemu in potrditvi naročila je treba zagotoviti ali pripraviti izvozno carinsko listino, trgovinsko fakturo, tovorni list, carinsko fakturo, potrdilo o poreklu blaga, zavarovalno plico ter navodila za natovarjanje in izvedbo plačila. Podjetja se tudi ne morejo zanašati na misel, da bodo doma prodajani izdelki v tujini naleteli na odjemalce, ki jih bodo pripravljene sprejeti. Pogosto je treba obstoječe izdelke prilagoditi za izvoz s pomočjo spremembe sestave, oblike ali embalaže, s prevodom navodil za uporabo itd. Vsako prilagajanje izdelka povzroča dodatne stroške raziskav in razvoja in pogosto povzroči tudi dodatne proizvodne stroške. Tudi izkušeni in postopki, ki so običajni pri poslovanju na domačem trgu, ni mogoče povsem prenesti na izvoz. Za uspešen izvoz potrebujemo ljudi z izkušnjami na tujih trgih, ki poleg znanja tujih jezikov obvladajo tudi izvozno prakso. Sposobni se morajo biti prilagajati drugačnim tržnim pogojem in načinu poslovanja, poznati morajo posebne zahteve in težave pri izvoznem poslovanju in biti sposobni sistematično vzpostaviti izvozno poslovanje podjetja.

Le malo podjetij ima realno možnost, da lahko svoje blago prodaja neposredno odjemalcem na tujih trgih, zato se poraja potreba po sodelovanju s posredniki, t.j. uvozniki, zastopniki in distributerji. Pogosto je težje in časovno bolj potratno od pričakovanih, da na tujem trgu najdemo primerne in zanesljivega trgovskega posrednika. Vendar pa tudi sodelovanje s trgovskim posrednikom ni vedno brez konfliktov in povzroča še dodatne stroške (provizije, dodatki za oglaševanje vzorce in prodajni material). Na drugi strani pa je prodaja brez posrednikov lahko veliko dražja od prej naštetih stroškov ali pa je na nekaterih trgih celo nemogoča.

2.3 NAJPOGOSTEJŠE NAPAKE IZVOZNIKOV

V nadaljevanju bi naštel dvanajst najpogostejših napak, ki jih naredijo mala podjetja, ko začnejo izvažati ali se širiti na tuje trge.⁵ Še preden začnejo izvažati največkrat naredijo veliko napako in si ne pridobijo strokovnega izvoznega svetovanja in si ne pripravijo okvirne mednarodne strategije in trženjskega načrta. Prav tako predstavlja velik problem vodstvo, ki se največkrat ne čuti dovolj zavezano za premagovanje začetnih težav in finančnih zahtev izvoza in tako pride do nezadostne pazljivosti pri izboru trgovskih zastopnikov in distributerjev v tujini in različnega obravnavanja mednarodnih distributerjev in odjemalcev ter domačih

⁴ Tveganje se pojavi zaradi možnosti izgube, poškodbe ali kraje blaga.

⁵ Izvozni priročnik za mala in srednja velika podjetja-Slovenija, GZS, Ljubljana 2001.

partnerjev. Zaradi neizkušenosti pride do iskanja naročil od vsepovsod, namesto, da bi se skoncentrirali na eno ali dve geografski območji. Ko izvoz steče, pa je ena izmed začetniških napak zapostavljanje izvoza v trenutku nenadne rasti na domačem trgu. V zvezi z izdelki, namenjenimi v tujino, pa se pojavlja napačno predvidevanje, da bo določen tržni pristop enako učinkovit v vseh državah. Pojavlja se tudi nepripravljenost za prilagajanje izdelka glede na predpise ali kulturne preference v tujini ter pomanjkanje takoj razpoložljivih poprodajnih storitev za izdelek. Največkrat pride tudi do pomanjkanja servisnih, prodajnih in jamstvenih tiskovin v tujih jezikih. Neupoštevane so tudi možnosti vključitve izvoznika v razmerah, ko si podjetje ne more privoščiti lastnega izvoznega oddelka in možnosti prodaje licence ali skupne naložbe, ko podjetje ni naklonjeno samostojnemu vstopu na tuji trg zaradi uvoznih omejitev ali nezadostnih virov.

2.4 IZVOZNA POGODBA

Izvozna pogodba je pisni sporazum med strankami izvoznega posla o vsaj bistvenih elementih izvoza. Neke splošne oblike izvozne pogodbe, ki bi se uporabljala za vse izvozne sporazume, ne poznamo. Vendar se da iz mnogih primerov sklenjenih izvoznih pogodb izluščiti določene minimalne splošne zahteve ali splošne pogoje, ki morajo biti prisotni v izvozni pogodbi. Te splošne zahteve oziroma pogoji lahko služijo kot temeljni elementi izvozne pogodbe in izvozniku pomagajo pri sestavi izvozne pogodbe.

Prvi bistveni element izvozne pogodbe so imena in naslovi pogodbениh strank. Izvozna pogodba mora jasno navesti ime izdelka, vključno z morebitnimi tehničnimi imeni: velikosti, v katerih bo izdelek dobavljen, nacionalne ali mednarodne standarde in specifikacije, posebne zahteve kupca ter specifikacije vzorcev. Jasno mora biti navedena količina, tako s števkami kot z besedo, hkrati pa mora biti točno določeno ali se nanaša na število, težo ali prostornino. Če se količina nanaša na težo ali določene mere blaga, je treba specificirati tudi naravo letga. Navedena mora biti skupna vrednost pogodbe tako v besedi, kot s števkami, s točno navedbo valute in imena države. V pogodbo morajo biti vključeni dobavni pogoji (v smislu trgovinskih klavzul-INCOTERMSOV). Kraj razpošiljanja in dobave morata biti jasno določena. Čas dobave mora biti prav tako določen.⁶ Davki, dajatve in pristojbine, ki se nanašajo na izvoz blaga, so navadno vključeni v dobavnih pogojih. Podobno pa morebitne različne dajatve v državi uvoznici bremenijo kupca. Kot je znano so številne vrste blaga danes predmet inšpekcijskih pregledov s strani pooblaščenih agencij še pred odpremo. Kljub temu pa lahko tuji kupci določijo lastne pogoje in načine pregledovanja s strani katere koli druge agencije. Zaradi tega morajo pogodbene stranke jasno navesti naravo, način, vidike in agencijo za pregled blaga, ki se razlikujejo od tistih, ki so opredeljeni v klavzulah o nadzoru kakovosti in inšpekciji pred odpremo blaga. Če se stranki dogovorita o delnih pošiljkah ali o pretovarjanju, mora pogodba to jasno navajati. Pogodba mora prav tako navajati pristanišče, v katerem se blago pretovarja, in število morebitnih domenjenih delnih pošiljk. Če obstaja verjetnost, da se bo blago pošiljalo po načrtu »združevanja izvoznih pošiljk«, je treba tudi to zapisati v pogodbi. V primeru izvoznih pošiljk, so zahteve po pakiranju, etiketiranju in označevanju po navadi povsem različne, zato jih je treba v pogodbi jasno navesti. Plačilni pogoji, ki morajo biti določeni v pogodbi, so: znesek, način plačila in valuta. Med navajanjem različnih plačilnih pogojev mora izvoznik jasno določiti ali cene temeljijo na tekočem menjalnem tečaju domače valute nasproti drugi valuti (npr. ameriškemu dolarju). Prav tako je treba opredeliti tudi ravnanje v primeru nihanja menjalnega tečaja. V pogodbi mora biti natančno določen tudi znesek popusta ali provizije, ki jo je treba plačati in kdo jih izplača (npr. izvoznik ali uvoznik). Prav tako je treba jasno določiti osnovo za izračun provizije in njeno stopnjo. Popuste ali stopnjo provizije lahko vključimo v izvozno ceno, o kateri se dogovorita izvoznik ali uvoznik. V primeru, da je za izvoz potrebna pridobitev uvozne licence v državi kupca, morata pogodbene stranke jasno opredeliti, ali bo izvozni posel zahteval

⁶ Lahko je to na dan sklenitve pogodbe ali na dan obvestila o izstavitvi nepreklicnega potrjenega akreditiva ali na dan prejema obvestila o izstavitvi uvoznega dovoljenja s strani prodajalca.

kakršna koli izvozna ali uvozna dovoljenja in čigava odgovornost bodo stroški njihovega pridobivanja. V pogodbi mora biti jasno opredeljeno zavarovanje blaga proti izgubi, poškodbi ali uničenju med potjo. Pogodba mora pokrivati obseg in pogostost zavarovanega tveganja (upoštevati je potrebno ustrezno trgovinsko klavzulo-INCOTERM). Pogodbi morajo biti priloženi tudi dokumenti, ki jih stranki navedeta v sami pogodbi. Dokumente, ki se zahtevajo pri mednarodnem trgovinskem poslovanju, lahko razdelimo v štiri širše kategorije (upoštevati je potrebno ustrezno trgovinsko klavzulo INCOTERM):

- dokumenti, ki se zahtevajo za izvoz in naknadni uvoz blaga,
- dokumenti, ki jih kupec potrebuje za prevzem dobavljenega blaga,
- dokumenti, ki se nanašajo na plačilo,
- posebni dokumenti, ki so odvisni od narave blaga in prodajnih pogojev⁷

Običajno izvozna dokumentacija vključuje trgovinski račun ali katero koli vrsto računa, ladijski ali letalski tovorni list, zavarovalno polico ali akreditiv.

Stranki morata v pogodbi določiti tudi odškodnino, ki jo kupcu dolguje prodajalec za škodo, nastalo zaradi zamude pri dobavi, če ta nastane iz razlogov, ki ne spadajo v višjo silo. Stranki morata v pogodbo vključiti tudi natančna določila, ki opredeljujejo okoliščine, v katerih bi bili oproščeni odgovornosti za neizvajanje pogodbe. Taka določila se imenujejo »višja sila« in so namenjena opredelitvi olajšav, ki so na voljo obema pogodbenima strankama v primeru nenadnega pojava določenih okoliščin v času po sklenitvi pogodbe. Določiti je treba tudi trajanje jamstvene dobe. V pogodbo je vedno priporočljivo vključiti tudi klavzulo o reševanju sporov za primer, ko ena izmed strank ne izpolnjuje katere koli od pogodbenih obveznosti. Le-ta mora upoštevati obligatorne določbe prava, ki se uporablja za razlago konkretne pogodbe. Kot najprimernejša klavzula se priporoča arbitražna klavzula za reševanje morebitnih sporov. Dogovor o arbitraži pomeni, da bo spor namesto rednega sodišča reševalo izbrano sodišče, ki ga imenujeta stranki. Na koncu morajo biti še jasno vidni podpisi pogodbenih strank.⁸

2.5 MEDNARODNA TRGOVINSKA PRAVILA

Mednarodna trgovinska pravila ali INCOTERMSI so stenografski izrazi⁹, ki so mednarodno standardizirani, tako da kupcu in prodajalcu povedo, kaj je vključeno v prodajno ceno glede na prevozne stroške, prenos nevarnosti, carinjenje in zavarovanje. Incotermsi določajo točko prehoda nevarnosti uničenja oziroma poškodovanja blaga s prodajalca na kupca.

INCOTERMSI zajemajo skupino paritet, s katerimi se uravnavajo ekonomsko-pravni odnosi med izvozniki in uvozniki ter ostalimi udeleženci v zunanje trgovinskem prometu¹⁰, ki so posredno ali neposredno vključeni v mednarodno izmenjavo.

2.5.1 Pomen klavzul

Pri sklepanju mednarodne prodajne pogodbe se sopogodbenika razen o predmetu (blagu) in ceni dogovarjata tudi o svojih vzajemnih pravicah in obveznostih glede:

- kraja in časa izročitve blaga kupcu
- kraja in časa prehoda nevarnosti uničenja, izgube ali poškodbe blaga na kupca
- kraja in časa prehoda blagovnih stroškov (predvsem prevoznine in zavarovalnine) na kupca
- ter o drugih pravicah in obveznostih v zvezi z odpravo blaga (npr. o tem kdo priskrbi embalažo, kdo razne listine, kdo oskrbi za ocarinjenje blaga in plača carino ipd.)

⁷ Npr: določeno tehnično blago lahko potrebuje dokumentacijo v zvezi s sestavljanjem, popravilom in vzdrževanjem.

⁸ Povzeto po Izvozni priročnik za mala in srednja podjetja, GZS, Ljubljana, 2001.

⁹ To so npr. EXW, FCA, CIF.

¹⁰ Ti udeleženci so prevozniki, špediterji, zavarovalnice, carinske službe, pomorski agenti...

Pogosto se pogodbenne stranke pri sklepanju takih mednarodnih pogodb ne zavedajo, da so trgovinski običaji lahko zelo različni. Prav zaradi tega je mednarodna trgovinska zbornica sprejela mednarodne trgovinske klavzule oziroma INCOTERMSE. Namen INCOTERMISOV je tako zagotoviti vrsto mednarodnih pravil za razlago v mednarodni trgovini najpogosteje uporabljenih trgovinskih klavzul, ki omogočajo, da se izognemo ali pa vsaj znatno zmanjšamo stopnjo negotovosti glede različnih razlag teh klavzul v različnih državah. INCOTERMSI so namenjeni predvsem poslovnim ljudem, ki se ukvarjajo z izvozom in uvozom blaga in storitev in katerim je v interesu zagotavljanje hitrega, zanesljivega in racionalnega prevoznega procesa, ne glede na oddaljenost kraja odpreme od kraja namembnosti, vrste prevoznih sredstev, načina prevoza, vrste in lastnosti blaga ter ne glede na število udeležencev v transportnih in logističnih verigah. Vendar pa sam obstoj teh klavzul ne zadostuje. V pogodbi je potrebno namreč jasno navesti, da stranke medsebojne odnose urejajo z uporabo INCOTERMISOV 2000.

2.5.2 Vrste klavzul

INCOTERMSI 2000 obsegajo 13 trgovinskih klavzul in so razdeljeni v štiri skupine glede na točki prehoda nevarnosti in prehoda bremena stroškov s prodajalca na kupca.

a) Skupina E – Odhod

Značilnost te skupine je, da kupec nosi stroške in nevarnost od odpravnega kraja.

EXW (Ex Works – Franko tovarna): kupec nosi stroške in nevarnost od odpravnega kraja.

b) Skupina F – Glavni prevoz ni plačan

Značilnost te skupine klavzul je, da prodajalec ne nosi stroškov prevoza blaga do namembnega kraja/pristanišča. Nevarnost preide na kupca v odpravnem kraju. Prodajalec mora blago izvozno ocariniti.

FCA (Free Carrier – Franko prevoznik): prodajalec na navedenem odpravnem kraju preda blago v skrbništvo prvemu prevozniku (ki ga določi kupec). Ta klavzula je ustrezna za vse načine prevoza, vključno s prevozom po zraku, progih, cesti in v zabojuh/multimodalni prevoz.

FAS (Free Alongside Ship – Franko ob ladji): prodajalec mora blago postaviti ob ladjo v navedenem odpravnem pristanišču. Ta klavzula je primerna le za pomorski prevoz in prevoz po notranjih plovniških poteh.

FOB (Free On Board – Franko na ladijski krov): prodajalec dobavi, ko blago preide ograjo ladje, ki jo določi kupec. Stroški in nevarnosti preidejo s prodajalca na kupca po dobavi. Klavzula se uporablja zgolj za pomorski prevoz in prevoz po notranjih plovniških poteh.

c) Skupina C – Glavni prevoz je plačan

Značilnosti te skupine klavzul je, da prodajalec nosi stroške prevoza blaga do namembnega kraja/pristanišča. Vendar nevarnost preide na kupca že v odpravnem kraju. Prodajalec mora blago izvozno ocariniti.

CFR (Cost and Freight - stroški in prevoznina): prodajalec mora plačati stroške prevoza do namebnega pristanišča, vendar nevarnost preide na kupca takoj, ko blago preide ladijsko ograjo. Klavzula se uporablja zgolj za pomorski prevoz in prevoz po notranjih plovniških poteh.

CIF (Cost, Insurance and Freight – stroški, zavarovanje in prevoznina): velja enako kot za **CFR**, le da mora prodajalec na svoje stroške priskrbeti in plačati še zavarovanje tovora. Klavzula se uporablja zgolj za pomorski prevoz in prevoz po notranjih plovniških poteh.

CPT (Carriage Paid To – prevoz plačan do): uporablja se za vse načine prevoza, tudi multimodalni. Prodajalec plača prevoz do navedenega namembnega kraja, vendar nosi nevarnost le do trenutka, ko je blago predano prvemu prevozniku.

CIP (Carriage And Insurance Paid To – prevoz in zavarovanje plačana do): uporablja se za vse načine prevoza, tudi multimodalni. Prodajalec plača prevoz in zavarovanje navedenega namembnega kraja, vendar nosi nevarnost le do trenutka, ko se blago izroči prvemu prevozniku.

d) Skupina D – Prihod

Značilnost te skupine klavzul je, da prodajalec nosi stroške prevoza blaga in nevarnost do namembnega kraja/pristanišča.

DAF (Delivered At Frontier – dobavljeno na meji): prodajalec dobavi, ko da blago na razpolago kupcu izvozno ocarinjeno v navedenem dobavnem kraju na meji. Ta klavzula je ustrezna za vse načine prevoza, kadar se blago dostavi na kopenski meji.

DES (Delivered Ex Ship – dobavljeno na ladji): prodajalec dobavi, ko da blago na razpolago kupcu izvozno ocarinjeno na krovu ladje v namembnem pristanišču. Ta klavzula se uporablja, kadar se blago dobavi z ladjo po morju ali po notranjih plovnih poteh ali z multimodalnim prevozom.

DEQ (Delivered Ex Quay – dobavljeno na obali): prodajalec dobavi, ko da blago na razpolago kupcu izvozno ocarinjeno na obali (pomolu) v namembnem pristanišču. Ta klavzula se uporablja, kadar se blago dobavi z ladjo po morju ali po notranjih plovnih poteh ali z multimodalnim prevozom.

DDU (Delivered Duty Unpaid – dobavljeno neocarinjeno): prodajalec dobavi, ko da blago na razpolago kupcu izvozno ocarinjeno v namembnem kraju. Ta klavzula je ustrezna za vse načine prevoza.

DDP (delivered Duty Paid – dobavljeno ocarinjeno): prodajalec dobavi, ko da blago na razpolago kupcu uvozno ocarinjeno v namembnem kraju. Ta klavzula je ustrezna za vse načine prevoza.

2.5.3 Najpogostejši problemi z INCOTERMSI

Številni izvozniki pozabljajo, da morajo vsi INCOTERMSI točno opredeliti odpravni oziroma nakladalni kraj oziroma pristanišče ter namembni kraj oz namembno pristanišče. Nekateri INCOTERMSI (FAS, FOB, CIF) so namenjeni zgolj pomorskemu oz. rečnemu prevozu in se ne smejo uporabljati za letalski, cestni ali železniški prevoz (ustrezni pogoji za tak način prevoza so FCA, CPT, in CIP). Klavzula FOB je lahko neustrezna celo za pomorski prevoz. Kadar gre za pošiljke v zabojnikih na primer, je treba uporabiti INCOTERMS FCA. Pri klavzulah skupine »C« je treba opredeliti odpravni in namembni kraj oziroma pristanišče: prvi pomeni točko, v kateri nevarnost preide s prodajalca na kupca, drugi pa točko, do katere nosi prodajalec prevozne stroške.

2.6 TRANSPORTNO ZAVAROVANJE

V mednarodni trgovini se blago med prevozom zavaruje. Zavarovanje, ki ga pri tem sklenemo imenujemo kargo zavarovanje. Kargo zavarovanje sicer zakonsko ni obvezno, je pa običajno določeno v prodajni pogodbi z ustreznim INCOTERMSOM. Glede na pogoje dobave, ki so opredeljeni s pogodbo, za zavarovanje poskrbi prodajalec(izvoznik) ali kupec (izvoznik).¹¹

---

¹¹ Navigator izvoza, CD.

2.6.1 Vrste transportnih zavarovanj

Transportna zavarovanja se delijo v tri skupine in sicer kasko zavarovanje, kargo zavarovanje in zavarovanje odgovornosti prevoznikov.

Kasko zavarovanje zajema zavarovanje letal in drugih zračnih plovil, zavarovanje ladij in čolnov v pomorski notranji plovbi, zavarovanje dokov in drugih plavajočih naprav.

Kargo zavarovanje ali zavarovanje blaga na transportu se deli na mednarodni kargo ali blago v mednarodnem transportu in domači kargo oziroma blago v domačem transportu. V praksi se deli še na pomorski kargo, pri čemer se glede na uporabo polic in zavarovalnih pogojev deli na pomorski izvoz in pomorski uvoz in na kopenski kargo (sem spada tudi zračni transport), ki se po istih kriterijih deli na kopenski izvoz in uvoz.

Zavarovanje odgovornosti prevoznikov, kjer gre za zavarovanje odgovornosti kopenskih prevoznikov (predvsem v cestnem prometu) za škodo na tovoru, za zavarovanje odgovornosti ladjarjev za vse vrste pogodbenih in izvenpogodbenih odgovornosti in za zavarovanje odgovornosti lastnikov zračnih plovil za škodo, povzročeno tretjim osebam ter odgovornost zračnega prevoznika za tovor in potnike. V to skupino spadajo tudi zavarovanje odgovornosti popraviljavcev plovil, zavarovanje odgovornosti marine in zavarovanje odgovornosti špediterjev in agentov.

Posredno pa so s transportnimi zavarovanji povezana tudi kreditna zavarovanja in kavcijska zavarovanja.

2.6.2 Udeleženci transportnega zavarovanja

Udeleženci pogodbe o transportnem zavarovanju so: zavarovalnica, sklenitelj zavarovanja in zavarovanec. Zavarovalnica je oseba, ki se z zavarovalno pogodbo obveže sklenitelju zavarovanja, da bo v skladu s pogoji zavarovanja zavarovancu nadomestila škodo, nastalo zaradi nastopa zavarovalnega primera. Glavni obveznosti zavarovalnice sta izstavitve zavarovalne police in izplačilo zavarovalnine.

Sklenitelj zavarovanja je oseba, ki v svojem imenu za tuji račun sklene zavarovalno pogodbo. Če zavarovanje sklene za svoj račun, potem je obenem tudi zavarovanec. Zavarovanje lahko sklene za drugo določeno ali nedoločeno osebo. Za sklenitelja zavarovanja pa ne šteje tisti, ki je sklenil zavarovalno pogodbo izrecno za svojega pooblastitelja v njegovem imenu. Sklenitelj zavarovanja je lahko vsaka poslovno sposobna oseba. Kot stranka iz zavarovalne pogodbe pa ima samostojne pravice in obveznosti ne glede na zavarovančeve pravice in obveznosti. Dolžnosti sklenitelja zavarovanja sta prijava vseh okoliščin, relevantnih za zavarovanje in plačilo zavarovalne premije.

Zavarovanec je oseba, ki je upravičena zahtevati od zavarovalnice izplačilo zavarovalnine za škodo, krito z zavarovanjem. Zavarovanec je lahko vsaka fizična ali pravna oseb, ki ima pravno sposobnost. Zavarovalna pogodba, ki jo sklene pravno ali poslovno nesposobna oseba je nična, se pravi, da ne ustvarja nobenih pravnih učinkov.

2.6.3 Pogoji transportnega zavarovanja

Ločimo splošne in posebne pogoje transportnega zavarovanja.

Splošni pogoji transportnega zavarovanja

Po splošnih pogojih je pokrita škoda, ki bi nastala kot posledica: višje sile, elementarnih nesreč, prometne nesreče prevoznega sredstva, nezročitve delne tatvine in tatvine cele

pošiljke ali nevarnosti, za katere prevozniki odgovarjajo na osnovi prevoznških pogodb.¹² Zavarovalnica krije le osnovne rizike, medtem ko dopolnilnih rizikov ne krije (to so npr.: lom in poškodba blaga, zmočitev blaga, vlaga, kondenzacija, oksidacija, korozija, zmrznjenje ali poškodbe zaradi vročine,...). V nobenem primeru pa ne krije škode, ki bi nastala kot posledica naklepa ali hude malomarnosti zavarovanca ali njegovih delavcev; skritih napak, naravnih lastnosti blaga, odpreme že poškodovanega blaga, nepravilne ali netočne deklaracije blaga, nepravilnega ali nezadostnega pakiranja ali kot posledica nepravilne ali nezadostne označbe blaga. Premijski ceniki včasih predvidevajo odbitne franšize. Če je v zavarovalni polici taka franšiza predvidena, tedaj zavarovalnica upošteva le to franšizo, ne pa tudi odbitka. Glavna funkcija franšize je izključevanje normalne škode, ki redno nastaja v prevozu.

Zavarovanje se začne v trenutku, ko blago zapusti pošiljateljovo skladišče v odpremlem kraju zaradi takojšnje odpreme, in konča tedaj, ko je uskladiščeno v prejemnikovem skladišču v namembnem kraju.

Zavarovana vrednost je lahko, če ni drugače dogovorjeno, fakturna vrednost, oziroma če te ni, ocenjena tržna vrednost blaga na dan in v kraju odpreme. Prevozniki, carinski in zavarovalni stroški ter pričakovani dobiček so zavarovani samo tedaj, če je to posebej dogovorjeno in zabeleženo v zavarovalni polici.

Zavarovanec ali njegov pooblaščenec mora nastanek zavarovalnega primera prijaviti zavarovalnici kakor hitro za to izve. Poleg tega mora ukreniti vse potrebno za reševanje in preprečevanje morebitne večje škode na zavarovanem blagu. Zavarovalnica pa ima pravico pri tem posredovati in primerno ukrepati, da bi obvarovala ali rešila zavarovančevo blago. Pomembno pa je, da se zavedamo, da to ukrepanje ne pomeni, da je zavarovalnica priznala svojo obveznost, da plača odškodnino. Njena obveznost se ugotavlja pozneje na podlagi zavarovalnih pogojev. Za namene likvidacije škodnega primera mora zavarovanec predložiti zavarovalnici dokazila, da je do škode prišlo na zavarovani relaciji in da je nastala med trajanjem jamstva. Dokazati je potrebno, da je škoda nastala kot posledica enega izmed zavarovanih rizikov in v obsegu kot to navaja v svojem odškodninskem zahtevku. Ob vložitvi odškodninskega zahtevka mora zavarovanec predložiti zavarovalnici originalno zavarovalno polico, originalni prevozniki dokument, prevoznikov zapisnik o škodi ter nabavno in prodajno fakture za celo pošiljko. Poleg naštetih dokumentov mora predložiti tudi druge dokumente in pojasnila, katere bi zavarovalnica potrebovala za likvidacijo škodnega primera.

Čeprav so po splošnih pogojih zavarovane vse pošiljke, za katere se plača enotna premijska stopnja, lahko premijska tarifa našteva določene predmete, za katere je treba plačati višjo premijsko stopnjo, ker z ozirom na njihovo občutljivost ali iz drugih razlogov obstaja večji riziko med transportom.

Obstaja pa tudi t.i. zavarovanje po klavzuli »Proti vsem rizikom«, ki ga moramo skleniti v primeru, ko želimo blago zavarovati tudi proti dopolnilnim rizikom, ki jih splošni pogoji izključujejo. Po tej klavzuli zavarovalnica krije vso škodo, nastalo zaradi fizične izgube ali poškodovanja blaga. Vendar v nobenem primeru ne krije škode, nastale zaradi zavlačevanja potovanja, naravnih lastnosti ali napak samega blaga ali hude malomarnosti zavarovanca ali njegovih delavcev. Škodo plača zavarovalnica brez odbitne franšize.

Posebni pogoji

Posebni pogoji transportnega zavarovanja so pogoji, ki normirajo rizike, zavarovalno-tehnični postopek in ravnanje med transportom z blagom, ki zaradi svojih posebnosti zahteva tako posebno normiranje. Te dodatne klavzule ali pogoji so:

- Pogoji za zavarovanje loma elektronskih cevi
- Klavzula o odškodnini pri zavarovanju strojev
- Klavzula o zavarovanju loma in poškodbe umetniških predmetov, slik in podobno

¹² Zavarovalni riziko in obseg jamstva.

- Pogoji za zavarovanje uskladiščenja
- Pogoji za zavarovanje rizika okvare in zmrzovanja
- Pogoji za zavarovanje težkih, obsežnih predmetov in transformatorjev

2.6.4 Dokumentacija v transportnem zavarovanju

Zavarovalna pogodba

Zavarovalna pogodba je dvostranski pravni posel, s katerim se zavarovalec zavezuje, da bo zavarovalnici plačal zavarovalno premijo ali prispevek, zavarovalnica pa se zavezuje, da bo, če se zgodi dogodek, ki pomeni zavarovalni primer, izplačala zavarovancu ali nekemu tretjemu zavarovalnino ali odškodnino ali storila kaj drugega.¹³ Vsaka zavarovalna pogodba se sklene glede na neki riziko, katerega realizacija pomeni zavarovalni primer. Riziko je torej obstoj nevarnosti za nastanek zavarovalnega primera. Zavarovalni primer pa je že realizirani riziko. V transportnem zavarovanju obstajata dve vrsti zavarovalnih pogodb: generalne pogodbe in posamične pogodbe. Generalne pogodbe so pogodbe, s katerimi se za nedoločen čas avtomatično zavarujejo vse pošiljke, ki se nanašajo na nevarnost zavarovanca. S pogodbo se vnaprej dogovorijo zavarovalni pogoji in premijski stavki oziroma način, na katerega bodo ti stavki določeni, ter dolžnosti zavarovanca pri sporočanju podatkov o zavarovanih pošiljkah. V cestnem transportu se uporablja generalna polica, ki je ena izmed treh vrst splošnih zavarovalnih pogodb. Zavarovanje po generalni polici je primerno za podjetja, ki imajo številne prevoze blaga po cesti. Če imajo tako vrsto zavarovanja, jim ni potrebno prijavljati vsake pošiljke posebej za zavarovanje, temveč to opravijo le enkrat mesečno. Predmet zavarovanja po generalni polici so vse stvari, ki se prevažajo na zavarovančevo tveganje. Formalni začetek zavarovanja je naveden z datumom v generalni polici in je razširjen tako, da velja zavarovanje tudi za pošiljke, ki so tega dne že na poti. Materialni začetek pa nastopi, ko se začne natovarjanje na prevozno sredstvo, in traja dokler pošiljka v namembnem kraju po raztovoru ne preide praga skladišča. Po tej polici so stvari zavarovane proti vsem rizikom, med katere spadajo tudi izgube in poškodbe. Zavarovalnica pokriva osnovne in dopolnilne rizike. V generalni polici je potrebno navesti enega od navedenih načinov zavarovanja, od katerega je odvisna tudi višina premije. Posebnost generalnih polic je, da se včasih polici priključujejo še dodatne klavzule. Posamične ali separantne pogodbe so pogodbe, ki se sklepajo za vsako pošiljko oziroma za vsak posamičen prevoz blaga posebej na podlagi zavarovalne prijave. Tako se lahko v posamični pogodbi pogoji zavarovanja določijo za vsak primer posebej in tudi zavarovalnica izda polico za vsak primer posebej. Posamično zavarovanje se prične z neposrednim natovarjanjem blaga na prevozno sredstvo na kraju, ki je naveden v polici kot odpremni kraj, traja ves čas prevoza s prevoznimi sredstvi, navedenimi v polici, konča pa se z raztovorom s prevoznega sredstva v kraju, ki je naveden v polici kot namembni kraj. Pri vseh vrstah transporta je blago zavarovano v času običajnega vmesnega skladiščenja, vendar najdlje 30 dni.

Zavarovalna oziroma transportna polica

Zavarovalna oziroma transportna polica je osrednja listina v zavarovalni pogodbi in ima lahko različne funkcije. Je potrjeno o sklenjenem zavarovanju, s katerim se dokazuje, da je oseba, ki je v polici navedena kot zavarovatelj (zavarovalnica), podpisala zavarovalno polico ter prevzela obveznosti v zvezi s sklenjenim zavarovanjem. Poleg tega ima še funkcijo dokaza o vsebini sklenjene zavarovalne pogodbe in je instrument za prenos pravic iz zavarovanja. Ni pa vrednostni papir, saj imetnik police nima pravice do izplačila zavarovalnine samo na podlagi predložitve police. Polica pa je legitimacijski papir, saj je zavarovanec oseba, ki se pri

¹³ 921. člen Obligacijskega zakonika, Uradni list RS, št. 83/2001.

zavarovalnici legitimira z originalom police. Polica ni pisna pogodba o zavarovanju, ampak le dokaz o sklenjeni pogodbi.

Druga dokumentacija

- Prevozna listina je listina, s katero zavarovanec dokaže, da ima interes za blago in z njo se individualizira pošiljka
- Račun ali faktura je dokument, iz katerega sta razvidni količina in vrednost blaga ter morebitne klavzule, iz katerih se ugotovi na čigav riziko se je blago prevažalo
- Zapisnik o ugotovitvi škode je zapisnik cestnega prevoznika, izjava izvedencev o škodi in havarijski certifikat.
- V obračunu škode se navedejo poleg osnovne škode na osnovi fakture še morebitni stroški za voznino, reševanje blaga, za sušenje in presortiranje blaga.

3 IZVOZNI CARINSKI POSTOPKI

3.1 CARINSKI POJMI

Za namene boljšega razumevanja izvoznih carinskih postopkov se je potrebno najprej seznaniti z nekaterimi osnovnimi pojmi.

Najprej bi opredelil sam pojem carinskega postopka. Poenostavljeno bi rekli, da je carinski postopek zbirke vseh pozitivnih predpisov, s katerimi se določa delovanje strank v carinskem postopku. Ti predpisi določajo pravice in dolžnosti, ki jih imajo stranke v carinskem postopku v zvezi z blagovnim in potniškim prometom. Določajo tudi kateri posli se morajo opraviti ter po kakšnem vrstnem redu, v kakšnem času in v kakšni obliki se morajo opraviti, da lahko carinski postopek poteka. Predpisi določajo tudi konkretne pravne akte, ki jih izdajajo carinski organi v okviru carinskega postopka in določajo obliko teh pravnih aktov ter roke, v katerih morajo organi te konkretne pravne akte izdati.

Carinsko območje obsega območje ene države ali območje unije držav. V območje spada kopno, teritorialno morje in zračni prostor nad kopnim in morjem ene države oziroma unije držav. Carinsko območje je omejeno s carinsko črto, ki je identična mejni črti, kot je določena v ustreznem zakonskem aktu.¹⁴

Carinska črta je tridimenzionalna meja (poteka po površini ter sega v zrak in globino), ki ločuje carinsko območje ene države od carinskih območij drugih držav. Praviloma poteka po državni meji, ki loči ozemlje ene države od ozemlja sosednjih držav.¹⁵

Carinski status blaga pomeni, da gre za skupnostno ali neskupnostno blago.¹⁶

Skupnostno blago pomeni blago, ki je:

- v celoti pridobljeno na carinskem območju Skupnosti pod pogoji iz člena 23 carinskega zakonika in ne vsebuje blaga, uvoženega iz držav ali z območij, ki niso del carinskega območja Skupnosti,
- uvoženo iz držav ali z ozemelj, ki niso del carinskega območja Skupnosti in je sproščeno v prost promet v Skupnosti,
- pridobljeno ali proizvedeno na carinskem območju Skupnosti ali izključno iz blaga navedenega v drugi alineji ali iz blaga, navedenega v prvi in drugi alineji.

Skupnostno blago izgubi svoj status, kadar dejansko zapusti carinsko območje Skupnosti ali če je tako določeno s predpisi.

Neskupnostno blago pa na drugi strani pomeni vse blago:

- ki ni v celoti pridobljeno ali proizvedeno na carinskem območju Skupnosti,
- ki je bilo uvoženo iz držav ali z območij, ki niso del carinskega območja Skupnosti in ki ni bilo sproščeno v prost promet.

Enotna upravna listina (EUL) je uradni obrazec, ki se uporablja za pisno carinsko deklaracijo blaga v okviru običajnega postopka za njegov vnos v carinski postopek ali njegov ponovni izvoz. V Evropski uniji (EU) se EUL uporablja pri trgovanju s tretjimi državami in za gibanje neskupnostnega blaga v EU. V skladu s Konvencijo o poenostavitvi formalnosti v blagovni menjavi se EUL uporablja tudi v državah EFTE (Švica, Norveška in Islandija) in za trgovanje teh držav z EU. EUL ostaja v uporabi še v nekaterih zelo omejenih primerih gibanja skupnostnega blaga v EU (morebitni posamezni ukrepi za prehodno obdobje po pristopu

¹⁴ Knez D: Špedicija- interno gradivo za predmet špedicija na višji strokovni šoli-program promet, Kranj, 2006.

¹⁵ Veliki splošni leksikon.

¹⁶ Internetna stran carinske uprave.

novih držav članic, trgovanje z deli carinskega območja EU, ki ne spadajo v fiskalno območje držav članic – npr. Kanarski otoki, francoska čezmorska ozemlja, Kanalski otoki, Alandski otoki).

Tranzitni postopek je eden od carinskih postopkov in zajema vsa gibanja carinskega blaga med odpremnim in namembnim carinskim organom. Ta gibanja so lahko:

- prenos carinskega blaga preko carinskega območja,
- prenos carinskega blaga med mejnim carinskim organom in carinskim organom v notranjosti države,
- prenos carinskega blaga med carinskimi organi v notranjosti države,
- prenos carinskega blaga med carinskim organom v notranjosti države in mejnim carinskim organom,
- prevoz domačega blaga preko tujine.

Tranzitni postopek se v skladu s Carinskim zakonom lahko izpelje:

- z uporabo enotne upravne listine (EUL);
- z uporabo zvezka TIR, če se je prevoz začel ali se konča izven carinskega območja ali če gre za pošiljke blaga, ki morajo biti razložene na carinskem območju in so prepeljane skupaj z blagom, ki bo razloženo v drugi državi, ali če gre za prevoz med dvema krajema na carinskem območju preko tujega carinskega območja;
- z uporabo zvezka ATA kot tranzitnega dokumenta;
- po pošti (vključno s paketno pošto);
- z uporabo drugih dokumentov, če je tako določeno s predpisom, ki ureja poenostavitve formalnosti v tranzitnih postopkih.

3.2 TRADICIONALNI IZVOZNI CARINSKI POSTOPEK

Izvozni carinski postopek je postopek po katerem se izvažajo blago. Omogoča, da skupnostno blago zapusti carinsko območje Skupnosti. Po njem se je potrebno ravnati pri izvozu vsakega blaga Skupnosti in izvozu blaga, ki se izvažajo po postopku začasnega izvoza na oplemenitenje. Če ni drugače predpisano, se formalnosti, prepisane za izvoz blaga, opravijo tudi pri ponovnem izvozu neskupnostnega blaga.

Izvozni carinski postopek se začne s carinskim nadzorom blaga na podlagi vložitve izvozne carinske deklaracije. Le-ta mora biti vložena pri carinskem organu, ki je odgovoren za carinski nadzor izvoznika oziroma njegovega podizvajalca. To je pri carinskem organu, ki je pristojen za nadzor v kraju, kjer ima izvoznik blaga svoj sedež¹⁷ ali na kraju, kjer je blago zapakirano ali naloženo za izvoz. Le izjemoma je mogoče na podlagi posamične prošnje upravičenca dovoliti, da se izvozna deklaracija vložijo pri drugem carinskem organu. Carinsko deklaracijo vložijo izvoznik¹⁸ ali pa za to pooblasti carinskega zastopnika (špediterja). Izvozna deklaracija se vložijo na predpisanem obrazcu EUL, priložiti pa ji je potrebno vse dokumente, ki so potrebni za izvedbo izvoznega carinskega postopka (račun, prevozni dokument, izvozna dovoljenja za kmetijsko blago...). Deklaracija se predloži carinskemu organu skupaj z blagom. V določenih primerih ni potrebno vložiti pisne carinske deklaracije, ampak se blago lahko izvozi z ustnim deklariranjem. Takšen način prijave se lahko odobri za blago nekomercialne narave v potnikovi osebni prtljagi, za blago komercialne narave do zneska 1000 EUR in za drugo blago manjšega ekonomskega pomena, če carinski organi to odobrijo. Poleg vložitve carinske deklaracije je potrebno izpolniti tudi vse ostale formalnosti¹⁹, ki jih predvideva trgovinska politika Skupnosti za izvoz blaga. Carinski postopek izvoza obsega poleg carinskega nadzora nad blagom tudi pobiranje morebitnih izvoznih dajatev, izvajanje ukrepov prepovedi in omejitev ter ukrepov trgovinske politike. Izvozni postopek se zaključi z

¹⁷ Krajevno pristojni urad.

¹⁸ Izvoznik je oseba, za račun katere je bila vložena carinska deklaracija in je v trenutku sprejema deklaracije lastnik blaga ali ima podobno pravico razpolaganja z blagom.

¹⁹ Na primer pridobitev dovoljenj, potrdil, kontingentov itd.

dejanskim iznosom blaga iz carinskega območja Skupnosti pri izstopnem carinskem organu, ki potrdi iznos blaga iz carinskega območja z ustreznim zaznamkom na carinski deklaraciji. S to potrditvijo blago izgubi status blaga Skupnosti in postane neskupnostno blago. Če se takšno blago ponovno vrne na carinsko območje Skupnosti, mora biti zanj izpeljan celoten postopek predložitve blaga in deklariranja za carinsko dovoljeno rabo ali uporabo.

3.3 AVTOMATIZIRAN IZVOZNI POSTOPEK (AES)

V okviru evropskega projekta ECS/AES (Export Control System/Automated Export System), ki ga vodi Evropska komisija, je Slovenija z dnem 1.7.2007 vzpostavila avtomatiziran izvozni postopek AES.

AES je nov brezpapirni avtomatiziran izvozni postopek oziroma elektronska izvozna EUL, ki bo vključeval tudi uradno veljavno potrdilo o prehodu blaga čez mejo Evropske Unije. Postopek temelji na izmenjavi elektronskih sporočil med izvoznimi carinskimi uradi, izstopnim oz. mejnimi carinskimi uradi pa tudi med ostalimi udeleženci v carinskem postopku.²⁰ EUL se bo uporabljal samo že ob morebitnem razpadu informacijske tehnologije

AES je nadomestilo za papirnati obrazec EUL in predstavlja izvozno deklaracijo z elektronsko podpisanim sporočilom. Najpomembnejša lastnost je, da odpravlja potrebo ponovnega prijavljanja blaga na uradu izstopa in omogoča nadzor nad zaključitvijo postopkov izvoza²¹. Omogoča tudi nadzor nad zaključevanjem izvoznih postopkov, v drugi fazi (predvidoma po 1.1.2009) pa bo AES vključeval tudi varstvene in varnostne zahteve v skladu z izvedbeno Uredbo ES 1875/2006²².

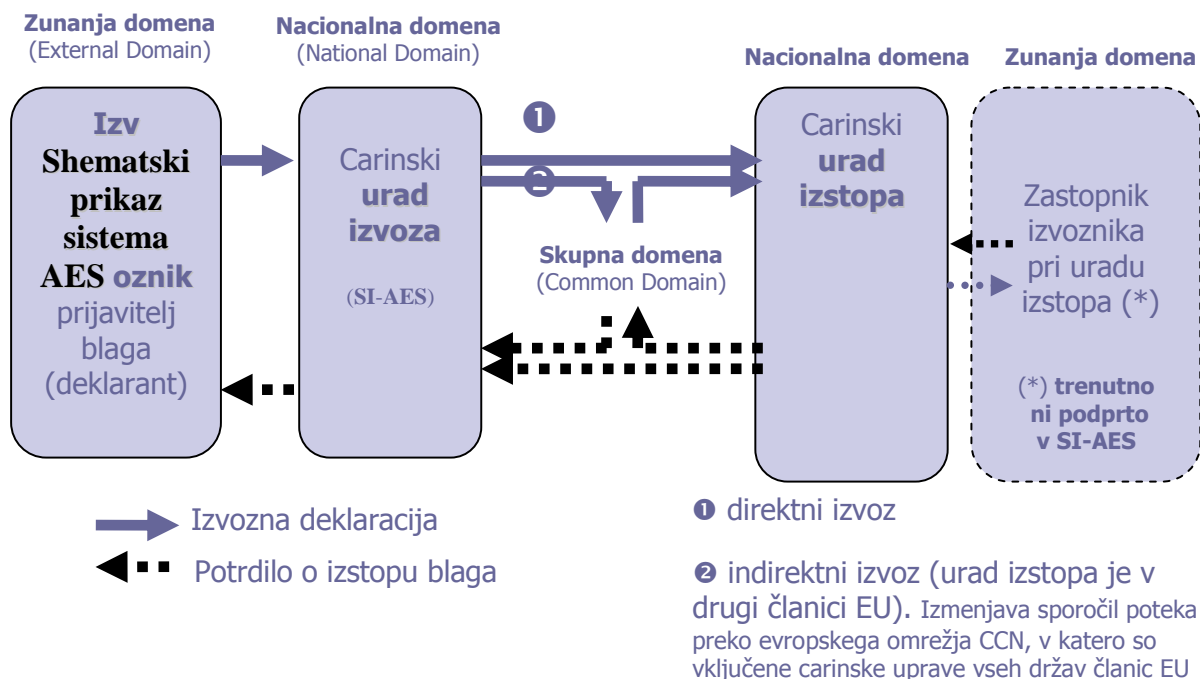
Carinskim organom bo omogočal, da bodo lahko s pomočjo AES-a in z ustrežno organizacijo elektronskih sporočil povečali in poenostavili nadzor izstopa blaga iz EU, Davčni organi pa bodo lahko elektronsko dokazilo o izstopu blaga iz EU uporabili kot osnovo za oprostitev plačila DDV. AES se uporablja v vseh postopkih izvoza tako rednih kot tudi poenostavljenih. Namen sistema AES je zagotoviti enoten sistem evidentiranja in nadzora izvoznih postopkov, kar še posebej pride do izraza v primerih, ko se izvozni postopki, začeti v eni državi članici Skupnosti, zaključijo v drugi državi članici.

---

²⁰ Uvozno-izvozna oz. špediterska podjetja in ostale državne institucije.

²¹ Urad izstopa elektronsko potrdi dejanski izstop blaga, če pa blago v predpisanem roku ne zapusti carinskega območja skupnosti, se izvozna deklaracija razveljavi.

²² Uredba Komisije (ES) št. 1875/2006 z dne 18. decembra 2006 o spremembi Uredbe (EGS) št. 2454/93 o določbah za izvajanje Uredbe Sveta (EGS) št. 2913/92 o carinskem zakoniku Skupnosti.

Slika 1 Shematski prikaz sistema AES

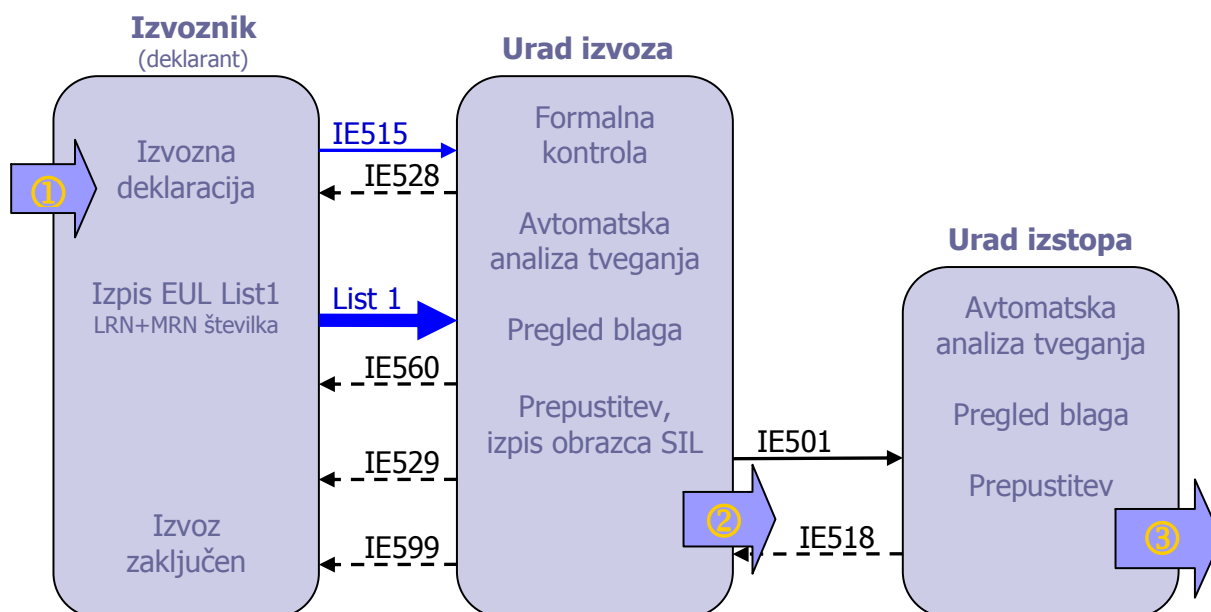
3.3.1 Priprava izvoznih špediterskih podjetij na sistem AES

Osebe²³, ki v carinskem postopku nastopajo kot zastopniki (npr. špediterji), morajo pridobiti veljavno dovoljenje za opravljanje zastopanja v carinskih zadevah. Fizične osebe, za zastopanje v carinskih zadevah, ki so zaposlene pri podjetjih, pa morajo imeti oz. pridobiti veljavno licenco za opravljanje poslov zastopanja v carinskih zadevah. Ta dva dokumenta v Sloveniji izdaja Generalni carinski urad (v nadaljevanju: CURS) na podlagi pisnega zahtevka in sta pomembna, ker bo imetnik e-podpisa v sistemu SI-AES nosil polno odgovornost za vsebino deklaracije.

Podjetja, ki želijo s carino poslovati brezpapirno, morajo s CURS skleniti dogovor o elektronskem poslovanju. Dogovor vsebuje opredelitev pravic in obveznosti udeležencev v okviru sistema za e-poslovanje s CURS. V kolikor podjetje takega dogovora še nima sklenjenega in gre za prvi vstop v sistem e-poslovanje mora podjetje pridobiti osebno kvalificirano digitalno potrdilo, ki se glasi na pooblaščenca podjetja za urejanje e-poslovanja s CURS. Prijaviti mora tudi pooblaščenca za urejanje e-poslovanja s CURS, ter določiti področja, na katerih želi podjetje poslovati elektronsko (npr. EUL, AES).

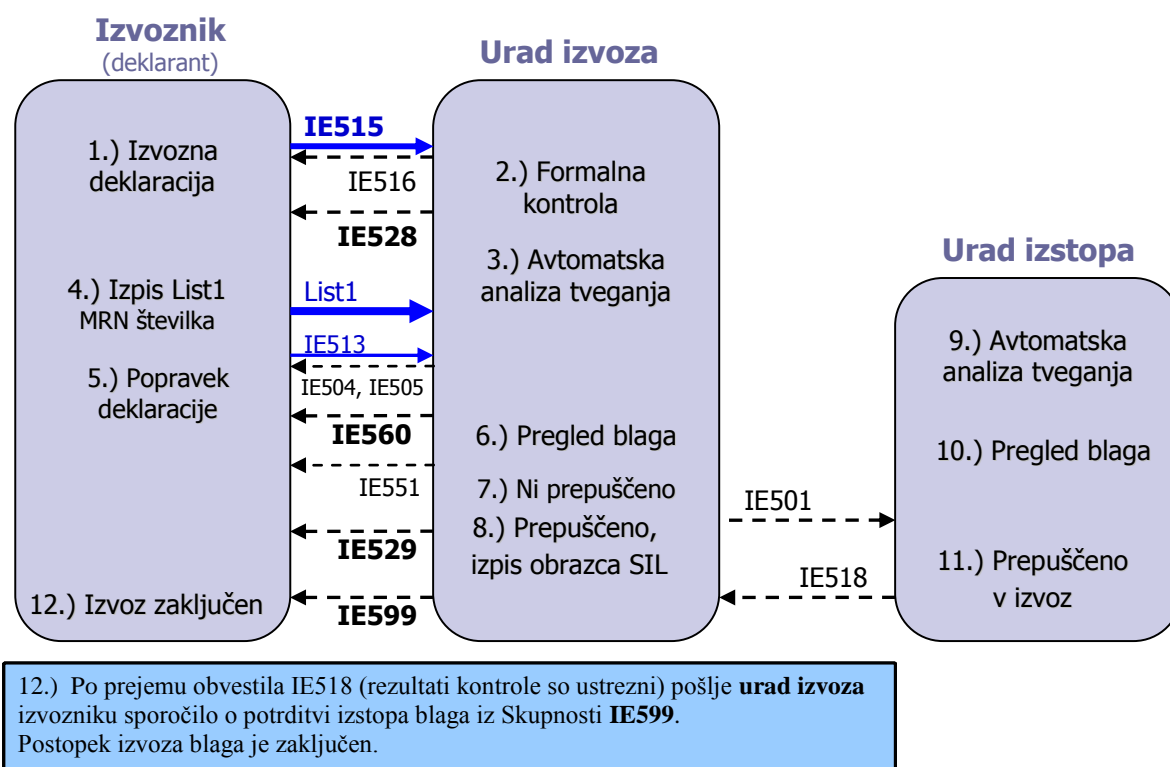
V kolikor ima podjetje s CURS že sklenjen dogovor o elektronskem poslovanju, je potrebno razširiti področje e-poslovanja tudi na AES.

²³ Tako pravne osebe kot tudi samostojni podjetniki.

Tok blaga:

- ① Priprava blaga
- ② Blago napoteno na urad izstopa
- ③ Blago je izvoženo iz EU

Slika 2 Izmenjava elektronskih sporočil v sistemu AES pri rednem postopku

- Izvozno blago je predloženo v postopek pri uradu izvoza v času uradnih ur urada
- Izpis EUL lista 1 (na obrazec EUL ali na prazen list v obliki EUL; izpiše se samo prva stran oz. prva postavka) - **obrazec ima neformalno vlogo**
- Možnost popravkov deklaracije (IE513)
- Možnost umika oz. razveljavitve deklaracije (IE514)
- Obrazec SIL se izpiše **pri uradu izvoza**

Slika 3 AES- redni postopek 2

3.4 POENOSTAVLJENI IZVOZNI CARINSKI POSTOPKI

Carinski zakonik omogoča poenostavitve pri izvajanju formalnosti v carinskih postopkih. Te poenostavitve so se v praksi pokazale kot posebna ugodnost za udeležence, saj omogočajo hitrejšo izvedbo carinskega postopka in hitrejši prevzem blaga v podjetjih.

Pristojni carinski organi lahko dovolijo:

- sprejem nepopolne carinske deklaracije;
- uporabo komercialnega ali upravnega dokumenta namesto enotne upravne listine – poenostavljen postopek prijavljanja;
- prijavljanje blaga v izbrani postopek na podlagi vpisa v evidence – prijavljanje blaga na podlagi hišnega carinjenja. V tem primeru lahko carinski organi deklaranta oprostijo predložitve blaga carini;
- da blaga, ki se prevaža v tranzitnem postopku, ni treba predložiti namembnemu uradu – status pooblaščenega prejemnika;
- da blaga, ki se prevaža v tranzitnem postopku, ni treba predložiti uradu odhoda – status pooblaščenega pošiljatelja.

3.4.1 Nepopolna carinska deklaracija

Postopek nepopolne carinske deklaracije omogoča, da se blago predloži v zadevni carinski postopek na podlagi carinske deklaracije (v nadaljevanju EUL), ki ne vsebuje vseh navedb in/ali ji niso priloženi vsi dokumenti potrebni za odobritev zahtevanega carinskega postopka. Za blago, ki je bilo uvedeno v carinski postopek na ta način, mora deklarant do pretoka določenega obdobja, dostaviti oz. priložiti vse podatke/dokumente potrebne za dopolnilno carinsko deklaracijo. Carinski organ sprejme nepopolno carinsko deklaracijo na podlagi zahteve stranke. Za odobritev nepopolne deklaracije morajo biti izpolnjeni vsaj osnovni pogoji. Kadar deklaracija ne vsebuje vseh podatkov, mora vsebovati vsaj navedbe v poljih št. 1 (prvo in drugo podpolje), 14, 21, 31, 37, 40 in 54 EUL ter vse podatke, potrebne za prepoznavanje blaga, na katero se deklaracija nanaša, vključno s količino blaga. Kadar ne vsebuje vseh dokumentov, morajo biti priloženi vsaj tisti dokumenti oz. navedeni podatki, ki se nanašajo na manjkajoče dokumente, katerih predložitev oz. navedba je potrebna za uvedbo blaga v izbrani carinski postopek.

3.4.2 Poenostavljeni postopek prijavljanja

Poenostavljeni postopek prijavljanja omogoča, da se blago predloži v zadevni carinski postopek na podlagi poenostavljene deklaracije namesto enotne upravne listine (EUL). Za blago, ki je bilo uvedeno v carinski postopek na ta način, mora deklarant ob koncu obračunskega obdobja vložiti dopolnilno carinsko deklaracijo. Generalni carinski urad lahko na podlagi pisnega zahtevka odobri poenostavljen postopek prijavljanja. Zahtevek za izdajo dovoljenja se vložijo pri carinskem uradu, ki je krajevno pristojen glede na sedež ali glavno knjigovodstvo vložnika zahtevka. Carinski urad izda mnenje in zahtevek skupaj s svojim mnenjem pošlje v pristojno reševanje Generalnemu carinskemu uradu.

Osnovni pogoji za odobritev poenostavljenega postopka prijavljanja so:

- Zagotovljena je učinkovita kontrola spoštovanja uvoznih/izvoznih prepovedi ali omejitev ter kontrola drugih predpisov, ki se nanašajo na želeno poenostavitev.
- Ni ogrožena pravilna izvedba postopkov oziroma so dana vsa potrebna jamstva za pravilen potek postopkov.
- Vložnik zahtevka ni huje oziroma večkrat kršil carinskih predpisov.
- Vložnik zahtevka ne prijavlja blaga za želeni carinski postopek samo priložnostno.

3.4.3 Status pooblaščenega prejemnika

Pooblaščen prejemnik ima dovoljenje, da mu blaga, ki mu je namenjeno in se prevaža v tranzitnem postopku, ni treba predložiti namembnemu uradu. Dovoljenje za pooblaščenega prejemnika se izda v povezavi z dovoljenjem za hišno carinjenje pri uvozu. Dovoljenje se izda osebam, ki:

- so registrirane v Skupnosti;
- redno uporabljajo skupnostne tranzitne postopke ali carinski organi vedo, da lahko izpolnjujejo obveznosti iz postopkov, ali redno prejemajo blago, ki je dano v skupnostni tranzitni postopek;
- niso huje ali ponavljajoče kršile carinskih ali davčnih predpisov.

Dovoljenje se izda le če so pristojni organi sposobni nadzorovati postopek in opravljati kontrole, ne da bi bila količina njihovega administrativnega dela v nesorazmerju z zahtevami zainteresirane osebe in če zadevna oseba vodi evidence, ki pristojnim organom omogočajo učinkovite kontrole.

3.4.4 Prijavljanje blaga na podlagi hišnega carinjenja

Prijavljanje na podlagi hišnega carinjenja omogoča imetniku dovoljenja, da blago uvede v carinski postopek v prostorih podjetja ali na drugih mestih, ki jih odobri carinski organ (carinjenje v podjetju). Imetnik dovoljenja mora začetek postopka evidentirati in voditi ustrezne evidence. Za blago, ki je bilo uvedeno v carinski postopek na ta način, mora deklarant ob koncu obračunskega obdobja vložiti dopolnilno carinsko deklaracijo. Generalni carinski urad lahko na podlagi pisnega zahtevka odobri poenostavljen postopek prijavljanja. Zahtevek za izdajo dovoljenja se vložijo pri carinskem uradu, ki je krajevno pristojen glede na sedež ali glavno knjigovodstvo vložnika zahtevka. Carinski urad izda mnenje in zahtevek skupaj s svojim mnenjem pošlje v pristojno reševanje Generalnemu carinskemu uradu.

Osnovni pogoji za izdajo dovoljenja za hišno carinjenje

- knjigovodstvo vložnika zahtevka omogoča carinskemu organu izvajanje učinkovite kontrole, zlasti naknadne kontrole;
- zagotovljena je učinkovita kontrola spoštovanja uvoznih/izvoznih prepovedi ali omejitev in kontrola drugih predpisov, ki se nanašajo na zeleno poenostavitev;
- vložnik zahtevka ni huje oziroma večkrat kršil carinskih predpisov;
- vložnik zahtevka ne prijavlja blaga za zeleni carinski postopek samo priložnostno.

3.4.5 Status pooblaščenega pošiljatelja

Pooblaščen pošiljatelj ima dovoljenje, da opravlja skupnostne tranzitne operacije brez obveznosti predložitve blaga in ustrezne tranzitne dokumentacije uradu odhoda. Status pooblaščenega pošiljatelja odobri Generalni carinski urad na podlagi pisnega zahtevka. Zahtevek za izdajo dovoljenja se vložijo pri carinskem uradu, ki je krajevno pristojen glede na sedež ali glavno knjigovodstvo vložnika zahtevka. Carinski urad izda mnenje in zahtevek, skupaj s svojim mnenjem, pošlje v pristojno reševanje Generalnemu carinskemu uradu.

Dovoljenje se izda osebam, ki:

- so registrirane v Skupnosti,
- redno uporabljajo skupnostne tranzitne postopke ali carinski organi vedo, da lahko izpolnjujejo obveznosti iz postopkov, ali v primeru pooblaščenega prejemnika, da redno prejemajo blago, ki je dano v skupnostni tranzitni postopek,
- imajo dovoljenje za uporabo skupnega zavarovanja ali jim je odobrena opustitev zavarovanja in
- niso huje ali ponavljajoče kršile carinskih ali davčnih predpisov.

Dovoljenje se izda le, če so pristojni organi sposobni nadzorovati postopek in opravljati kontrole, ne da bi bila količina njihovega administrativnega dela v nesorazmerju z zahtevami zainteresirane osebe in če zadevna oseba vodi evidence, ki pristojnim organom omogočajo učinkovite kontrole.

3.5 POSTOPEK PASIVNEGA OPLEMENITENJA

Med carinske postopke s pozitivnim ekonomskim učinkom uvrščamo tudi pasivno oplemenitenje. Po tem postopku blago začasno izvozimo z namenom ponovnega uvoza, vendar se v tem postopku blago ne vrne v nespremenjenem oziroma prvotnem stanju. Bistvo pasivnega oplemenitenja je, da se domače blago začasno izvozi iz carinskega območja, da bi bilo oplemenitenjeno, in da se proizvode, ki so rezultat tega oplemenitenja vrne na carinsko območje in sprosti v prost promet s popolno ali delno oprostitvijo plačila carine.

Pri postopkih pasivnega oplemenitenja se ugotavlja ali je verjetno, da bodo predelovalci na območju Skupnosti zaradi oplemenitenja resno prikrajšani in ali je oplemenitenje na območju Skupnosti ekonomsko neupravičeno ali neizvedljivo iz tehničnih razlogov ali zaradi

pogodbene obveznosti. Pri preverjanju pogojev se šteje, da bistveni interesi predelovalcev na območju Skupnosti niso resno prizadeti, razen če ne obstajajo znaki o nasprotnem.

Delno ali popolno oprostitev plačila uvoznih dajatev lahko carinski organ odobri le za pridobljene proizvode, ki se ob ponovnem uvozu deklarirajo za postopek sprostitve v prost promet. Pomembno pa je, da so izpolnjeni vsi predpisani pogoji, povezani z izvedbo postopka. Delno ali popolno oprostitev plačila uvoznih dajatev se izračuna tako, da se od zneska uvoznih dajatev, obračunanega za pridobljene proizvode, ki se dajo v prost promet, odšteje znesek uvozne dajatve, ki bi se moral obračunati na isti dan za začasno izvoženo blago, če bi bilo to uvoženo na carinsko območje iz države, kjer je bilo predmet proizvodne operacije ali zadnje proizvodnje operacije.

Carinska vrednost pridobljenih proizvodov vključuje plačano ali plačljivo vrednost za oplemenitenje (fakturna vrednost), ki zajema vrednost storitve in vrednost dodanega materiala med oplemenitenjem. Zajema tudi ostale stroške in izdatke, če le ti niso zajeti v fakturni vrednosti. To so stroški za embalažo, embaliranje in provizije, razen nakupnih, stroški prevoza in zavarovanja ter drugi morebitni stroški ravnanja z blagom, ki nastanejo med prevozom do kraja vnosa na carinsko območje (pretovarjanje, natovarjanje ipd.), sorazmerni del vrednosti surovin, materiala ali delov, kupljenih v tujini, ki jih je naročnik plemenitenja zagotovil izvajalcu operacij brezplačno ali po znižani ceni, sorazmerni del vrednosti začasno izvoženega blaga, vsebovanega ali uporabljenega pri proizvodnji pridobljenih proizvodov, ki ga je naročnik oplemenitenja zagotovil izvajalcu operacij brezplačno ali po znižani ceni in morebitna nadomestila in stroške v zvezi z avtorskimi honorarji in licenčinami.

Carinska vrednost začasno izvoženega blaga je enaka vrednosti blaga, ki ga je naročnik oplemenitenja brezplačno ali po znižani ceni zagotovil izvajalcu operacij oplemenitenja. Če se vrednost ne more ugotoviti na ta način, se določi kot razlika med carinsko vrednostjo pridobljenih proizvodov in stroški oplemenitenja

3.6 IZVOZ TROŠARINSKIH IZDELKOV IN KMETIJSKIH PROIZVODOV

3.6.1 Splošno o prevozu trošarinskih izdelkov

Trošarinski izdelki so izdelki, ki so dvakrat obdavčeni, najprej s trošarino in nato še z DDV, in jih delimo v tri skupine: tobak in tobačni izdelki, alkohol in izdelki, ki vsebujejo alkohol in energenti (mineralna olja in plini, premogi, koks in električna energija). Za vse tri skupine je značilno, da so obremenjeni s trošarino, ki je zeli visoka²⁴. Trošarina se plačuje od trošarinskih izdelkov, ki so proizvedeni na območju Republike Slovenije ali vnesenih z ozemlja držav članic Evropske skupnosti v Slovenijo ali trošarinskih izdelkov, ki se uvozijo v Evropsko skupnost. Trošarinska obveznost nastane, ko so trošarinski izdelki proizvedeni v Sloveniji, ali uvoženi v Skupnost ali vneseni z ozemlja drugih držav članic oziroma Skupnosti v Slovenijo.²⁵

Trošarine so prihodki posameznih držav članic, prevozi trošarinskega blaga pa so tudi na sicer prostem EU trgu nadzorovani. Nadzorovani so tudi prevozi na ozemlju ene države med dvema trošarinskima skladiščema oz. med dvema trošarinskima pooblaščenecema, ki imata poseben trošarinski status (dovoljenje).

Trošarinske izdelke moramo hraniti v trošarinskem skladišču, ki je sestavljeno iz enega ali več med seboj povezanih ograjenih površin ali prostorov. Ti prostori predstavljajo tehnološko enoto v kateri imetnik trošarinskega dovoljenja proizvaja, skladišči, prejema ali odpremlja

²⁴ Kot primer kako visoko se gibljejo trošarine, lahko navedem, da je na polpriklopniku cigaret dajatev za približno 1.000.000 €, kar je zadosten podatek, da smo pri prevozu teh izdelkov kar se da previdni.

²⁵ 2. in 5. člen Zakona o trošarinah UPB3; Ur.l.RS št. 2/2007.

trošarinske izdelke pod režimom odloga plačila trošarine. Skladišče mora biti vidno označeno in fizično ločeno od ostalih površin ali prostorov.

Prevoz trošarinskih izdelkov je nadzorovan in poteka z različnimi dokumenti, odvisno od statusa pošiljatelja oziroma prejemnika.

3.6.2 Trošarinski dokument.

Trošarinski dokument je listina, ki spremlja pošiljko trošarinskih izdelkov in ki dokazuje, da se v njej navedene vrste ter količine trošarinskih izdelkov gibljejo pod režimom odloga plačila trošarine oziroma, da so namenjene v drugo državo članico. Trošarinski dokument, pod pogoji, ki jih določa ta zakon in predpis, izdan na njegovi podlagi, dokazuje tudi, da je v njem navedene trošarinske izdelke odpremil imetnik trošarinskega dovoljenja oziroma uvoznik oziroma oproščeni uporabnik ali da jih je prejela oseba, ki lahko v skladu s tem zakonom prejme trošarinske izdelke v režimu odloga ali da so bili v njem navedeni trošarinski izdelki izvoženi.²⁶

Trošarinski dokument je sestavljen v skladu z zakonom o trošarinah v Sloveniji iz petih izvodov in sicer:

- 1. izvod obdrži pošiljatelj; 2., 3., in 4. izvod spremlja pošiljko do prejemnika blaga, oziroma do izstopnega carinskega organa na meji, ki obdrži 2. izvod
- 3. izvod prejemnik predloži v potrditev svojemu nadzornemu carinskemu organu
- 4. izvod je namenjen nadzornemu organu namembnega območja;
- 5. izvod pošiljatelj pred odpremo trošarinskih izdelkov pošlje svojemu nadzornemu carinskemu organu.

Prvi izvod trošarinskega dokumenta je sestavljen iz 24-ih rubrik označenih s številkami. Ta polja izpolni pošiljatelj ob izdaji trošarinskega dokumenta. V njih navede naslov pošiljatelja, naslov prejemnika, kraj dostave, prevoznika, trošarinsko številko pošiljatelja, številko in datum računa, pristojni carinski urad, zavarovanje pošiljatelja ter ime odpreme in namembne države. Navede tudi vse potrebne podatke o vrsti in količini pošiljke, neto in bruto teži ter vrsto embalaže, kraj in datum odpreme ter čas potovanja. Vse navedbe v trošarinskem dokumentu potrdi referent pošiljatelja z lastnoročnim podpisom in žigom pošiljatelja. Prvi izvod ima še rubriko A, ki je namenjen kontroli pristojnega carinskega urada. 2., 3. in 4. izvod imajo enako prvo stran kot prvi izvod, na zadnji strani pa še tri rubrike (B, C in nadaljevanje rubrike A). Rubrika B je namenjena spremembi kraja dostave, ki jo izpolni pošiljatelj. V rubriki C pa prejemnik potrdi prejem pošiljke ob kontroli ali carinski organ ob izvozu in sicer z žigom IZSTOP, žigom carinske izpostave in podpisom odgovorne osebe carinskega urada.

Trošarinski dokument se uporablja v naslednjih primerih prevoza trošarinskih izdelkov:

- znotraj Slovenije,
- med državami članicami EU in Slovenijo,
- izvoz iz EU,
- uvoz v EU sprostitev v carinski prost promet v Sloveniji.

Uporaba trošarinskega dokumenta pri izvozu blaga iz EU

Kompleten trošarinski dokument se s carinsko deklaracijo predloži carinskemu organu izvoznega carinjenja, ki v polje A vpiše številko in datum sprejetja carinske deklaracije, ter preveri ali je v polju 44 EUL vpisana šifra za trošarinski dokument (3T01). Po prepustitvi blaga vrne kompletan trošarinski dokument in nato prvi izvod obdrži pošiljatelj; drugi izvod spremlja blago, carinski organ izstopa ga potrdi v polju C in ustrezno označi, da je blago

²⁶ 8. člen Zakona o trošarinah UPB3; Ur.l.RS št. 2/2007.

izvoženo, vpiše datum, navede ime in naslov carinskega organa, odgovorna oseba se podpiše in žigosa ter ustrezno arhivira drugi izvod; izstopni carinski organ vpiše trošarinski dokument v kontrolnik K12I; tretji izvod spremlja blago, izstopni organ ga potrdi enako kot drugi izvod in ga vrne prevozniku, ki ga posreduje pošiljatelju; četrti izvod spremlja blago, izstopni carinski organ ga potrdi, in ga pošlje v centralno trošarinsko pisarno, kjer poskrbijo za distribucijo štirih. izvodov trošarinskega dokumenta posameznim oddelkom za trošarine, ki so pristojni za nadzor nad pošiljateljem. Pri njih četrti in peti izvod spnejo skupaj in ustrezno arhivirajo.

Dolžnost prevoznika je, da pri izvozu s trošarinskim dokumentom ravna enako kot s tretjim izvodom. Pri tem mora paziti na dejstvo, da lahko trošarinsko blago v odlogu plačila trošarine neposredno prejemajo samo prejemniki, ki so zato registrirani. Dosledno je potrebno upoštevati navodila pošiljatelja glede prevoza trošarinskih izdelkov in se držati navodil o mestu razkladanja. Posebno pozoren pa je treba biti na kraj dostave iz polja 7a trošarinskega dokumenta. Če se med gibanjem blaga spremeni namembni kraj, mora voznik obvestiti pošiljatelja ali njegovega zastopnika, ki novi kraj vpišeta v polje B in o spremembi takoj obvestita pristojni carinski organ iz osmega polja trošarinskega dokumenta.

3.6.3 Prevoz kmetijskih proizvodov in živilskih izdelkov v izvozu

V EU so nekateri kmetijski in živilski izdelki, pa tudi drugi izdelki, ki vsebujejo določene kmetijske izdelke, deležni visokih kmetijskih vzpodbud. Ti izdelki so lahko raznoliki od sladkorja, mlečnih izdelkov, izdelkov, ki vsebujejo sladkor, npr. sadnih sokov, keksov...

Pogoji za pridobitev teh vzpodbud so zelo strogi. Izvoznik in carinski organi morajo izvesti poseben SKP (skupna kmetijska politika) postopek, ki narekuje niz ukrepov, ki za običajno blago niso potrebni. Poudariti pa velja, da se postopek SKP izvaja samo nad blagom za katerega se zahtevajo izvozne vzpodbude. Če se te vzpodbude ne zahtevajo, se blago prevaža kot katero koli običajno blago.

V primeru, da se podjetje odloči, da bo za svoje blago zahtevalo izplačilo izvoznih vzpodbud, se načeloma uporablja samo redni izvozni postopek. Evropska zakonodaja sicer pod določenimi strogimi pogoji omogoča izvajanje poenostavljenih postopkov tudi za izvoz kmetijskih izdelkov, ki so deležni izvoznih spodbud, vendar se bodo tovrstna dovoljenja v Sloveniji izdajala postopoma in kasneje. Postopke samega carinjenja zahteva določene ukrepe, kar običajno povzroči daljši čas carinjenja.

Dokument, ki spremlja blago, za katerega se zahtevajo izvozne vzpodbude

Blago se ocarini na običajni EUL listini, prevoznik pa dobi izvod lista 3 (PRILOGA 3), s katerim izstopi iz EU. Pri tem je pomemben še en dokument to je dokument T5 8PRILOGA 12), ki spremlja blago skupaj z listom 3 do izstopa iz EU.

Tu je zelo pomembna vloga prevoznika. Dokument T5 in list 3, ki ju potrdi carina na izstopu, mora prevoznik nujno vrniti izvozniku, vendar pa T5 v nekaterih primerih zadrži carina in ga sama vrne v državo odhoda. V teh primerih je najbolje da ima prevoznik s seboj fotokopijo obrazca T5, da mu jo carina na izstopu potrdi tako, da ima dokazilo, da je prevoznik dokument oddal. Vrednost teh dveh dokumentov lahko tudi presega vrednost samega blaga. Brez teh dveh dokumentov, potrjenih s strani carine na izstopu iz EU izvoznik ne more zahtevati izvoznih vzpodbud, celo več plačati mora še DDV (če ni lista 3).

3.7 POSTOPEK ZAČASNEGA IZVOZA

Naš carinski sistem omogoča tudi postopek začasnega izvoza. Do začasnega izvoza pride, kadar je blago namenjeno izvozu in ponovnemu uvozu. Postopek začasnega izvoza se lahko

odobri z ustnim deklariranjem, pisno deklaracijo ali zvezkom ATA s strani carinskega organa. Za odobritev je potrebno pri blagovni carinski izpostavi vložiti pisno carinsko deklaracijo in ji predložiti tudi vse predpisane dokumente.

V primeru, ko se blago ustno deklarira, ali je vrednost blaga manjša od 3000 EUR, ali se blago začasno izvažata z zvezkom ATA, lahko pa izpostava izstopa s carinskega območja Skupnosti.

Postopek začasnega izvoza se odobri z ustnim deklariranjem. Uporablja se lahko za blago nekomercialne narave v potnikovi osebni prtljagi, za blago komercialne narave do vrednosti 1000 EUR, za prevozna sredstva, registrirana na carinskem območju Skupnosti in namenjena za ponovni uvoz in drugo blago manjšega ekonomskega pomena, če carinski organi to odobrijo. Blago je potrebno ponovno uvoziti v roku, ki so ga odobrili carinski organi ali najkasneje v treh letih v nespremenjenem stanju, a le pod izpolnjenim pogojem, da se lahko dokaže istovetnost blaga.

Postopek je možno odobriti tudi s pisno deklaracijo. Za sprožitev postopka izdaje pisnega dovoljenja se pri ustrezni carinski izpostavi predloži ustrezno izpolnjeno pisno deklaracijo na predpisanem obrazcu EUL (Enotna upravna listina) z vsemi zahtevanimi prilogami²⁷. Ko carinski organ ugotovi, da je dokumentacija ustrezna, jo potrdi in opravi pregled blaga. Pregled je namenjen lažjemu ugotavljanju istovetnosti blaga ob ponovnem uvozu začasno izvoženega blaga. Po opravljenem pregledu izda organ potrdilo o istovetnosti blaga, ki ga je potrebno predložiti carinskemu organu ob vrnitvi oziroma ponovnemu uvozu začasno izvoženega blaga. Pred izstopom iz ozemlja Skupnosti je potrebno na embalažo pošiljke namestiti carinske oznake in na izstopni mejni izpostavi potrditi izstop blaga iz Skupnosti. S tem je zaključena faza začasnega izvoza s pisno deklaracijo ob odhodu.

Tretja možnost je postopek z uporabo ATA zvezka²⁸ na osnovi carinske konvencije o ATA zvezku za začasni izvoz²⁹. Zvezki ATA so namenjeni za začasni uvoz blaga in med državami Evropske unije niso potrebni. Še vedno pa se uporabljajo pri začasnem uvozu blaga v preostale države podpisnice istanbulske oziroma ATA konvencije. Zvezek ATA je mednarodni carinski dokument, ki omogoča začasni brezcarinski uvoz treh glavnih kategorij blaga, s katerimi se trguje v mednarodnem merilu³⁰: blago, ki je namenjeno predstavitvi ali uporabi na sejnih, razstavah ali podobnih dogodkih, komercialni vzorci in profesionalna oprema. To pomeni skoraj vse: sejemska oprema, fotografska in filmska oprema, računalniki, orodje za popravila, glasbeni inštrumenti, zvočni sistemi, industrijska strojna oprema, vozila, nakit, oblačila, medicinski aparati, letala, konji, gledališki kostumi ... Določenega blaga pa z zvezki ATA ni mogoče uvoziti, kot je pokvarljivo in potrošno blago (ker tega blaga navadno ne bi vnovič izvozili) oziroma blago, ki je predvideno za predelavo ali popravilo. Začasni uvoz z zvezki ATA pa velja le za blago, ki bo v letu dni spet izvoženo v izhodiščno državo v nespremenjeni obliki in količini. Poleg začasnega brezcarinskega uvoza blaga se lahko zvezek ATA uporablja tudi za blago v tranzitnem postopku.

²⁷ Priloge običajno zajemajo račun s podatki o blagu, potrdilo o istovetnosti, izjavo pošiljatelja o namenu začasnega izvoza in včasih tudi prevozno listino.

²⁸ ATA zvezek je mednarodna listina, ki se uporablja kot dokument o jamstvu za carinske in druge uvozne dajatve pri začasnem uvozu ali izvozu blaga in je preprost carinski dokument, ki ga brez težav napiše imetnik, carina pa pregleda. ATA zvezek zagotavlja podjetjem preprost in hiter način potovanja v tujino s poslovnimi pripomočki. To prihrani čas in denar, kar je zelo pomemben dejavnik v mednarodni konkurenci.

²⁹ Imenovana tudi ATA konvencija ali Istanbulska konvencija.

³⁰ Po podatkih gospodarskih zbornic, ki izvajajo ATA sistem, so najpogostejše kategorije blaga, ki se začasno uvažajo z ATA zvezki naslednje: starine, strojna oprema, obdelovalni stroji, gostinska oprema, konzervirana hrana, obutev, igrače, računalniki, pisarniška oprema, transformatorji, električni generatorji, kirurška in zobozdravstvena oprema, nakit in predmeti iz plemenitih kovin in dragih kamnov, fotografska in filmska oprema, glasbeni inštrumenti in plošče, reklamno gradivo, filmi, motorna vozila, in dodatki, strojna oprema za dirkalne motorje, oprema za ogrevanje in razsvetljava, kmetijski stroji, pohištvo, umetniška dela, dežniki, dirkalni konji, usnjeni in športni izdelki, parfumi, jahte in čolni ter razstavne stojnice.

Cilj sistema ATA je olajšati začasni brezcarinski uvoz. Ta cilj je bil dosežen z uvedbo zvezka ATA, ki se uporablja namesto nacionalne carinske deklaracije, ki je navadno potrebna za začasni uvoz blaga v katerokoli državo, in z ustanovitvijo mednarodne verige carinskega jamstva. Mednarodno jamstveno verigo WCF³¹/ATA predstavljajo gospodarske zbornice, ki delujejo kot poroki pred svojim carinskim organom. Jamčijo plačilo uvoznih dajatev in davkov ob možnih zlorabah (denimo pri prodaji namesto ponovnem izvozu). Vsaka država v sistemu ATA ima eno samo jamstveno telo, ki ga potrdijo nacionalni carinski organi in WCF. V Sloveniji je to Gospodarska zbornica Slovenije. Jamstvena organizacija ima pravico izdajati zvezke in pooblaščati lokalne zbornice na nacionalnem ozemlju za izdajo zvezkov v njenem imenu.

Sistem ATA zvezkov nudi prednosti vsem udeleženi, t.j. carinskim organom, posameznikom, podjetjem in organizacijam, ki potrebujejo olajšave začasnega brezcarinskega uvoza, da bi svojim izdelkom omogočile izhod na tuje trge. ATA zvezek predstavlja dokument o začasnem uvozu in dokazilo o carinskem jamstvu za začasni uvoz, zato znatno poenostavi in pospeši izvajanje formalnosti pri začasnem uvozu za imetnike ATA zvezka in tudi za carino. Z nadomestitvijo nacionalne carinske deklaracije, ki je običajno potrebna za začasni brezcarinski uvoz blaga v katero koli dano državo, ATA zvezek odpravi potrebo po carinskem dokumentu na vsaki mejni točki. Odpravi tudi težave, ki se pojavljajo pri zagotavljanju ustreznega sistema garancij za plačilo carinskih dajatev in drugih uvoznih davščin, če blago iz kakršnega koli razloga ne bi bilo ponovno izvoženo v določenem roku.³² Zelo pomembna prednost ATA zvezka je tudi, da je ATA zvezek veljaven eno leto. V tem obdobju ga njegov imetnik lahko uporablja in v tujino prepelje blago, uvoženo z ATA zvezkom, kolikokrat želi. Blago lahko prepelje iz svoje domovine v eno ali več držav, ki uporabljajo ATA sistem pod pogojem, da ATA zvezek vsebuje primerno število notranjih listov, ki so potrebni za vsako potovanje. To je še posebej uporabno, če namerava imetnik ATA zvezka na eni poti začasno uvoziti blago v različne države.³³ Poleg tega sistem nima nobenega vpliva na državni dohodek. Blago, uvoženo z zvezki ATA, je namenjeno vnovičnemu izvozu, in ne prodaji v državi začasnega uvoza. Če imetniku zvezka blaga ne uspe znova izvoziti v času veljavnosti zvezka, zapadejo v plačilo uvozne dajatve in preostali stroški.

Za uporabo ATA zvezka tudi ne potrebujemo posredovanja špediterjev za izdelavo tranzitne dokumentacije ter dokumentacije začasnega izvoza v odhodne države in začasnega uvoza v namembni državi. Z uporabo ATA zvezka s poenostavitvijo postopkov pospešimo mejna opravila in praviloma tudi znižamo stroške v zvezi z izvedbo potrebnih carinskih formalnosti.

---

³¹ Svetovna federacija zbornic.

³² Knez D: *Začasni izvoz v Srbijo, seminarska naloga, Celje, 2007.*

³³ Na primer, če želi trgovski zastopnik pokazati vzorce večjemu številu potencialnih kupcev v različnih državah.

4 PRAKTIČNA PRIMERA IZVOZA BLAGA

4.1 PRAKTIČNI PRIMER REDNEGA IZVOZA BLAGA

V danem primeru bom predstavil primer rednega izvoza blaga v Republiko Srbijo, kjer gre za prevoz pocinkane žične tkanine, katere bruto oz. neto teža znaša 316 kg. Pošiljatelj blaga je FIPIS d.o.o., Ribnica, Slovenija; prejemnik pa FRAD AD ALEKSINAC v Republiki Srbiji, podana je pariteta EXW.

Potek postopka rednega izvoza:

- priprava blaga
- priprava izvozne dokumentacije(faktura, EUR- potrjen s strani GZS, CMR)
- predhodni dogovor s prevoznikom glede prevoza
- naklad vozila
- odhod vozila na carinski terminal Ljubljana (Intereuropa, kjer je potrebno plačilo parkirnine), nato se blago preko špedicije izvozno ocarini, vozilo se lahko plombira ali pa tudi ne. Vozniku se izda carinske listine potrjene od carinske izpostave (EUL, EUR potrjen od carinskih organov, CMR, Fature)
  - Odhod vozila na mejni prehod Obrežje, kjer slovenski carinski organi potrdijo izvozno ocarinjen dokument in CMR (lahko preverijo tudi carinske oznake – plombo ali tovor)
  - Ob izstopu iz Slovenije carinski organ potrdi EUL, CMR in ga vrne vozniku, ta dokument pa mora voznik vrniti špediciji
  - Ob vstopu v Republiko Hrvaško se voznik (ob predhodnem tehtanju vozila) javi na špediciji, kjer mu ob plačilu (30€ parkirnine in takse) izdajo tranzitni dokument za prevoz po Republiki Hrvaški. Ta dokument Hrvaški carinski organi potrdijo do izhodne carinske izpostave na Hrvaškem, kjer pregledajo tovor in namestijo svoje carinske oznake.
  - Tovor nadaljuje pot preko Republike Hrvaške do izstopnega mejnega prehoda, kjer hrvaški carinski organi potrdijo tranzitni dokument – lahko preverijo tovor in carinske oznake. Ob izstopu iz Republike Hrvaške carinski organi zadržijo tranzitno listino, vozniku dajo potrjen kupon iz listine.
  - Ob vstopu v Republiko Srbijo se voznik javi na špediciji, kjer mu ob plačilu 30-50€ napišejo tranzitni dokument do uvozne carinske izpostave (ALEKSINAC), kjer posrednik-špediter lahko zahteva garancijsko izjavo od špedicije, ki bo uvozno carinila. Prevoznik posredniku-špediterju predloži listine (fakture CMR...) ob predhodnem tehtanju vozila. Srbski carinski organi potrdijo tranzitni dokument, pri čemer pregledajo tovor in carinske oznake.
  - Prevoz tovora do uvozne carinske izpostave ob plačilu parkirnine 30€ , kjer prevoznik odda dokumente (po predhodnem dogovoru) na špedicijo, kjer predloži tranzitni dokument, CMR in EUL. Nato v špediciji pripravijo dokumente in jih predložijo uvozni carinski izpostavi. kjer jih le ti potrdijo in nato se lahko vozilo skupaj s tovorom odpelje do kraja raztovora, kjer se blago razloži. Po razkladu in pregledu tovora pooblaščen oseba v skladišču potrdi CMR in vozilo se lahko vrne v Republiko Slovenijo ali pa gre na nadaljnji naklad. S tem je zaključen postopek rednega izvoza blaga.

4.2 PRAKTIČNI PRIMER POSTOPKA ZAČASNEGA IZVOZA V REPUBLIKO SRBIJO

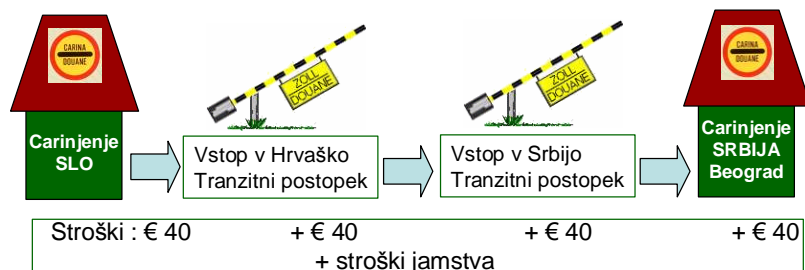
V nadaljevanju bom predstavil začasni izvoz blaga (orodja) iz Republike Slovenijo, preko Republike Hrvaške v Republiko Srbijo. Predmet postopka je orodje v skupni vrednosti 4.200,00 EUR, ki ga bodo delavci uporabili pri montaži stroja, po montaži pa se mora orodje vrniti v Slovenijo.

O pošiljki je znana vsebina, količina, prometna vrednost, pakiranje in bruto teža orodja. Znan je tudi odhod ter čas montaže ter predviden termin vračila orodja v Slovenijo, ter da morajo biti vsi carinski postopki opravljeni v najkrajšem možnem času.

Ker je Slovenija članica EU in zato spada v carinsko območje Skupnosti in ker republika Hrvaška in Republika Srbija nista članici EU in predstavljata tuje carinsko območje, potrebujemo za začasni izvoz ustrezno dokumentacijo in moramo plačati ustrezne carinske dajatve. Teoretično imamo na razpolago dva načina kako lahko izpeljemo začasni izvoz, in sicer s pisno deklaracijo ali z uporabo ATA zvezka. Najprej bom povzel glavne značilnosti obeh postopkov da bom ugotovil s katerim postopkom bo začasni izvoz potekal hitreje in ceneje.

Za postopek s pisno deklaracijo potrebujemo Enotno upravno listino (EUL) in morebitne druge dokumente (zahtevata se vsaj faktura in prevozni dokumenti) EUL predložimo carinskemu uradu, ponavadi preko posrednika (špediterja). Carinski organ preveri ali predloženo blago ustreza blagu, prijavljenemu za začasni izvoz. Pregled je pomemben zaradi ugotavljanja istovetnosti blaga ob njegovem ponovnem uvozu. Pred izstopom blaga organ izda potrdilo o istovetnosti in potrdi izstop blaga iz Skupnosti, na blago pa je potrebno namestiti carinske oznake. Začasno izvoženo blago je lahko delno ali popolnoma oproščeno carine. Po opravljenih formalnostih blago prepeljemo na ozemlje Republike Hrvaške, ki ga bomo le prečkali, zato se ravnamo po tranzitnem postopku. Pri vstopu v carinsko območje Republike Hrvaške moramo blago prijaviti preko posrednika in pridobiti tranzitno dokumentacijo. Hrvaški carinski organi preko te dokumentacije nadzorujejo gibanje blaga v carinskem območju Republike Hrvaške. Ob izstopu iz tega carinskega območja potrdimo izstop in tako tranzitno dokumentacijo zapremo oziroma razdolžimo. Ob vstopu v carinsko območje republike Srbije moramo prav tako opraviti tranzitni postopek, saj uvozne formalnosti uredimo šele v notranjosti države. Postopek s pisno deklaracijo se zaključi, ko opravimo vse formalnosti v zvezi z uvozno dokumentacijo.

Slika 4: Potek začasnega izvoza s pisno deklaracijo

Republika Srbija ne predpisuje roka za začasni uvoz, temveč je le-ta prepuščen v odločitev carinskemu organu v postopku odobritve začasnega dovoljenja, pri čemer mora upoštevati morebitne dogovorjene pogoje med pošiljateljem in prejemnikom blaga ter namen začasnega uvoza. Za začasni uvoz se načeloma odobri rok vrnitve v šestih mesecih, s kasnejšo možnostjo podaljšanja, in sicer v odvisnosti od vrste začasnega uvoza.³⁴

Drug, ugodnejši postopek pa je začasni izvoz z ATA zvezkom. Za izdajo ATA zaprosimo pri GZS. ATA zvezek lahko uporabljamo za izvoz blaga v neomejeno število držav, ki so podpisale Istanbulske konvencije, v okviru enoletnega roka veljavnosti. To je pomembna

³⁴ Knez D: Začasni izvoz v Srbijo, seminarska naloga, Celje, 2007.

prednost pred pisno deklaracijo saj z njo lahko začasno izvozimo blago le v vnaprej določeno državo. ATA zvezek je en sam dokument, ki se uporablja za ureditev vseh carinskih formalnosti, tako za začasni izvoz, tranzit, začasni uvoz, ponovni izvoz in ponovni uvoz. Tako nam ni potrebno urejati carinskih formalnosti na vsaki mejni točki in to nam prihrani kar nekaj časa. Poleg časovnega prihranka nam prinaša tudi nižje stroške. Za razliko od prej opisanega postopka, kjer moramo plačati nekatere carinske dajatve, moramo pri začasnem izvozu z ATA zvezkom plačati strošek pridobitve ATA zvezka in zavarovalno premijo. Za plačilo carinskih dajatev, če bi bile le te potrebne, pa jamči izdajatelj ATA zvezka. Poleg že vseh naštetih ugodnosti pa nam manjše stroške predstavlja tudi dejstvo da za začasni izvoz z ATA zvezkom ne potrebujemo posrednika, torej špediterja.

Slika 5: Potek začasnega izvoza z ATA zvezkom

Glede na ugotovljene prednosti, ki jih prinaša ATA zvezek bom opisal konkretni primer začasnega izvoza orodja iz Republike Slovenije v Republiko Srbijo. Naprej je potrebno pripraviti vso dokumentacijo in na podlagi le – te zaprositi za izdajo ATA zvezka. Za pridobitev ATA zvezka zaprosimo pri GZS. V prošnji za izdajo ATA zvezka moramo navesti naslednje podatke:

- vlagatelj in naslov
- EMŠO, davčna številka, matična številka;
- Kontaktni podatki;
- Ime in naslov pooblaščenca
- Navedba držav za katere se ATA zvezek izdaja;
- Predvidena uporaba blaga;
- Vrednost v ATA zvezku navedenega blaga;
- Trgovski naziv blaga, število kosov, teža ali količina blaga;
- Žig in podpis vlagatelja.

Na hrbtni strani prošnje moramo podpisati tudi izjavo, s katero se obvezujemo:

- da bomo v ATA zvezku navedeno blago v roku, ki ga določi carinarnica, ponovno izvozili in v tem roku vrnili tudi ATA zvezek;
- da bomo v primeru, da bi blago ostalo v tujini, to blago uvozno in izvozno ocarinili
- da bomo poskrbeli, da se pri vsakem prestopu meje v ATA zvezek vnesejo ustrezne carinske pripombe;
- da bomo upoštevali vse carinske in administrativne predpise držav, skozi katere bo blago potovalo;
- da bomo zvezek ATA uporabljali sami ali pooblaščenca oseba;

- da bo po izdaji ATA zvezka vse morebitne spremembe in dopolnitve vnesla le GZS
- da bomo zavarovalnici povrnili vse morebitne stroške in poravnali druge obveznosti, ki bi nastale zaradi ATA zvezka po verigi garantov za poslovanje z ATA zvezki;
- da bomo na zahtevo zavarovalnice vplačali dodatno premijo, ki jo bo določila.

Prav tako moramo kot vlagatelj plačati zavarovalno premijo, ki se določi na podlagi vrednosti blaga, ki je navedeno v ATA zvezku (v Sloveniji 0,37%). Če vrednost blaga presega določen znesek je potrebno pridobiti soglasje zavarovalnice. Zneski do katerih ni potrebno soglasje zavarovalnice so:

za samostojne podjetnike do 21 000 EUR;

za srednja in velika podjetja 63 000 EUR;

za fizične osebe 2100 EUR

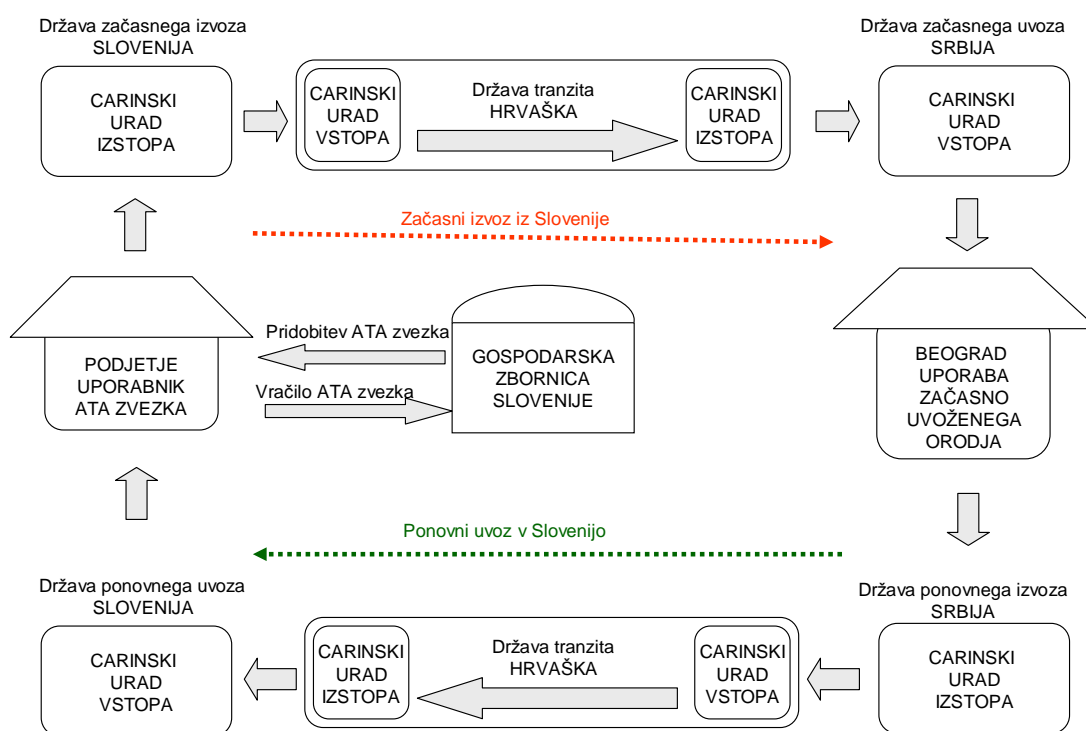
ATA zvezek je za naš primer sestavljen iz notranjih listov v naslednjem zaporedju:

- nosilni list
- izhodni list
- dva tranzitna lista
- vstopni list
- list za ponovni izvoz
- dva tranzitna lista
- in list za ponovni uvoz.

Po pridobitvi ATA zvezka pripravimo blago; ga ustrezno zapakiramo in preverimo vse oznake in druge podatke o orodju zaradi zagotavljanja istovetnosti. Na dan odhoda pooblaščenec z orodjem odide iz Slovenije. Na mejni carinski izpostavi Obrežje predloži carinskemu organu ustrezne listine ATA zvezka in omogoči pregled blaga. Na tem mestu se izpolnijo ustrezni manjkajoči podatki na izhodnem listu, carinski organ pa s potrditvijo ustrezne rubrike na nosilnem listu odpre ATA zvezek. Carinski organ zadrži spodnji del izhodnega lista (kupon), zgornji del oz. talon pa ostane v ATA zvezku. Na mejnem prehodu ob vstopu v Hrvaško carinsko območje nam tamkajšnji carinski organ v ATA zvezku potrdi oba tranzitna lista in zadrži kupon prvega. Ob izstopu iz hrvaškega carinskega območja carinski organ dokončno potrdi drugi tranzitni list. Pri vstopu v Republiko Srbijo carinski organi pordijo začasni uvoz tako, da potrdijo vstopni list ATA zvezka in obdržijo kupon. Pooblaščenca oseba orodje prepelje na ustrezni naslov, kjer se s tem orodjem opravi montaža in testiranje stroja.

Ko je delo opravljeno se orodje po isti poti vrne v Slovenijo. Na vseh mejnih prehodih se opravijo že prej navedene carinske formalnosti, a v obratni smeri. Tako bo organ na Srbsko-Hrvaški meji izpolnil list za ponovni izvoz, hrvaški organ pa tranzitna lista na obeh prečkanih mejah. Ob prihodu v Slovenijo pa bo slovenski carinski organ izpolnil še list ponovnega uvoza in tako zaključil postopek po ATA zvezku.

Po vrnitvi v Slovenijo je potrebno ATA zvezek vrniti GZS.

Slika 6: Shematski prikaz postopka ATA zvezka

5 ZAKJUČKI

V nalogi so bile prednosti in slabosti izvoza in najpogostejše napake natančno opisani. Naj poudarim, da je zelo pomembno, da izvoznik pozna tudi bistvene elemente izvozne pogodbe in splošne zahteve in pogoje, ki mu pomagajo pri sestavi izvozne pogodbe. V sklopu bistvenih elementov navaja določene pogoje in obveznosti, pri čemer pa mora upoštevati tudi trgovinske klavzule oziroma incotermse. To so mednarodna trgovinska pravila, ki so mednarodno standardizirana, tako da kupcu in prodajalcu povedo, kaj je vključeno v prodajno ceno glede na stroške prevoza, prenosa nevarnosti in carinjenja. Določajo pa tudi točko prehoda nevarnosti in uničenja oziroma poškodovanja blaga od prodajalca na kupca, poleg tega pa vključujejo tudi zavarovanje blaga. Izvoznik pa se mora za namene boljšega razumevanja izvoznih carinskih postopkov seznaniti tudi z nekaterimi osnovnimi pojmi kot so npr.: carinska črta, carinsko območje, carinski status blaga, itd. Vsi ti pojmi so bili opisani tekom diplomskega dela. In ne nazadnje mora izvoznik dobro poznati vrste carinskih postopkov, njihovo uporabo v praksi, njihove prednosti in slabosti. Poznavanje vseh zgoraj navedenih elementov izvoza omogoča izvozniku, da izpelje izvoz na način, ki mu bo prinesel dobiček s čim manjšimi stroški in s čim večjim prihrankom časa.

V zadnjem delu diplomskega dela sem predstavil praktični primer začasnega izvoza blaga v Republiko Srbijo. Namen primera je bil prikazati vrste, prednosti in slabosti začasnega izvoza. Do začasnega izvoza pride, kadar je blago namenjeno izvozu in ponovnemu uvozu. Začasni izvoz se lahko odobri z ustnim deklariranjem, pisno deklaracijo ali pa z zvezkom ATA. V primeru začasnega izvoza blaga v Republiko Srbijo sem ugotovil, da imamo na razpolago dva načina, kako lahko izpeljemo začasni izvoz. To lahko storimo s pisno deklaracijo ali pa z uporabo ATA zvezka. S primerjavo teh dveh postopkov sem želel prikazati s katerim postopkom bo izvoz potekal ceneje in hitreje. Dokazal sem, da postopek s pisno deklaracijo poteka dlje, saj potrebujemo Enotno upravno listino (EUL-EX) in druge dokumente, ki jih predložimo carinskemu organu, za kar ponavadi potrebujemo posrednika. Carinski organ pa opravi vse formalnosti v zvezi z istovetnostjo blaga. Postopek pa se zaključi, ko opravimo vse formalnosti v zvezi z uvozno dokumentacijo. Drugi ugodnejši in hitrejši postopek pa je z zvezkom ATA. Za zvezek ATA zaprosimo pri GZS in ga uporabljamo za izvoz blaga v neomejeno število držav, ki so podpisale Istanbulsko konvencijo, kar pa je pomembna prednost pred pisno deklaracijo, saj z njo lahko izvozimo blago le v naprej določeno državo. Tudi časovno je ugodnejši, saj moramo začasni izvoz opraviti v okviru enoletnega roka veljavnosti. ATA zvezek je en sam dokument in se uporablja za ureditev vseh carinskih formalnosti: tako za začasni izvoz, tranzit, začasni uvoz, ponovni izvoz kot tudi ponovni uvoz. S tem nam daje možnost, da nam ni potrebno urejati carinskih formalnosti na vsaki mejni točki, kar pa nam prihrani kar nekaj časa ter posledično prinese tudi nižje stroške.

Rezultat tega dela je splošen prikaz običajnih postopkov pri izvozu blaga ter definiranje napotkov s predlogi za tekočo izvedbo postopkov pri izvozu blaga, ter opredelitev praktičnih in uporabnih nasvetov za izvoz. S tem delom sem prikazal boljše razumevanje pogojev, postopkov in sredstev vključenih v izvozni proces.

5.1 OCENA UČINKOV

V nalogi so opisane različne vrste carinskih postopkov. Naj še enkrat omenim običajni izvozni carinski postopek, ki se začne s carinskim nadzorom blaga na podlagi vložitve izvozne carinske deklaracije, ki se predloži na predpisanem obrazcu EUL. Kot že omenjeno ta obrazec poenostavlja formalnosti v blagovni menjavi. Potreba po poenostavljenih postopkih je nastala kot rezultat pritiskov gospodarstva po zmanjševanju stroškov in pridobivanju časa, kar pomeni manjše stroške špedicijskih posredovanj, manjše stroške za zavarovanja in različne takse ter manjše stroške zaradi krajših prevoznih poti. Najnovejšo

poenostavitev predstavlja avtomatiziran izvozni postopek, ki ga je Slovenija vpeljala leta 2007. Ta nadomešča papirnati obrazec EUL in bo omogočal carinskim organom, da bodo lahko z ustrezno organizacijo elektronskih sporočil povečali in poenostavili nadzor izstopa blaga iz EU. Pri tem pa morajo biti pozorni izvozniki, saj se obrazci EUL za izvozne postopke v okviru Skupnosti s 1.7.2007 ne uporabljajo več oz. se bodo uporabljali samo še v primeru razpada informacijske tehnologije. Namen sistema AES je zagotoviti enoten sistem evidentiranja in nadzora izvoznih postopkov, kar še posebej pride do izraza v primerih, ko se izvozni postopki, začeti v eni državi članici Skupnosti, zaključijo v drugi državi članici.

Za začasni izvoz pa poznamo tudi poenostavitev postopka z ATA zvezkom, ki ga lahko uporabljamo za izvoz blaga v neomejeno število držav in je en sam dokument, ki se uporablja za ureditev vseh carinskih formalnosti tako za začasni izvoz, tranzit, začasni izvoz, ponovni izvoz kot tudi ponovni uvoz, kar nam posledično daje možnost da nam ni potrebno urediti carinskih formalnosti na vsaki mejni točki, s tem pa nam prihrani kar nekaj časa in nižje stroške.

Poleg že vseh naštetih ugodnosti pa nam manjše stroške predstavlja tudi dejstvo da za začasni izvoz z ATA zvezkom ne potrebujemo posrednika, torej špediterja. Zelo pomembna prednost ATA zvezka je tudi, da je ATA zvezek veljaven eno leto. V tem obdobju ga njegov imetnik lahko uporablja in v tujino prepelje blago, uvoženo z ATA zvezkom, kolikokrat želi.

5.2 POGOJI ZA UVEDBO

Številne raziskave v različnih državah so pokazale, da imajo podjetja z večjim deležem izvoza v celotni prodaji tudi večjo rast prometa in dobička v primerjavi s konkurenti, ki posvečajo izvozu manj pozornosti. Poleg teh pozitivnih vidikov izvoza pa moramo upoštevati tudi negativne, ki so povezani s posebnimi problemi kot npr. posledice spremembe uvoznih predpisov, nove carinske stopnje, spremembe v menjalnem tečaju itd. Pri domačih poslih je potek naročanja sorazmerno povsem enostaven, zato izkušenj in postopkov, ki so običajni pri poslovanju na domačem trgu ni mogoče v celoti prenesti na izvoz. Pri izvozu je vse skupaj bolj zapleteno in dražje ter tudi traja dlje časa. Za uspešen izvoz potrebujemo ljudi z izkušnjami na tujih trgih, ki poleg znanja tujih jezikov obvladajo tudi izvozno prakso ter so se sposobni prilagajati drugačnim tržnim pogojem. Poznati pa morajo tudi posebne zahteve in težave pri izvoznem poslovanju.

5.3 MOŽNOST NADALJNEGA RAZVOJA

V zadnjem letu so se pogoji poslovanja podjetij bistveno spremenili. Ponudba blaga in storitev na trgih po vsem svetu je postala večja od povpraševanja, nove tehnologije in globalizacija poslovanja ter liberizacija mednarodne trgovine pa povzročajo čedalje večji pretok blaga v mednarodni trgovini. Slovenija je z odcepitvijo od Jugoslavije, glede na kriterij velikosti države, postala majhna država, za katero je mednarodna menjava še bolj pomembna kot za velike države. Izvoz blaga in storitev je predstavljal leta 2003 57% vsega ustvarjenega bruto domačega proizvoda, kar kaže na odprtost naše države. Kljub temu pa si država prizadeva izvoz oz. mednarodno menjavo še povečati. Spremembe političnih meja, odpiranje novih trgov, sklenitve bilateralnih in multilateralnih trgovinskih sporazumov Slovenije in pogajanja o sprostitev mednarodne trgovine v okviru Svetovne trgovinske organizacije so prinesle nove izvozne priložnosti za slovenska podjetja. Eden izmed načinov, kako doseči povečanje izvoza, pa je bil tudi vstop Slovenije v EU. Res pa je, da mnoga podjetja teh številnih priložnosti v okviru izvoza na svetovnem trgu, ki se ponujajo, ne izkoristijo. Čeprav v Sloveniji izvaža le okoli 10.000 podjetij, imajo dejansko možnost izvoza prav vsa podjetja.

6 LITERATURA IN VIRI

LITERATURA:

MONOGRAFIJA:

- Debattista, C.: Incotermi v praksi, Center marketing INT, Ljubljana, 1996.
- Jelenc, M.: Logistika in špedicija, zapiski s predavanj, 1999.
- Mikuš, S.: Kaj mora vedeti voznik o carini in carinskih postopkih v EU, Zveza ZŠAM Slovenije, Ljubljana, 2004
- Mercina Šegina, V.: Osnove carine, DZS Ljubljana 1998
- Pirš, A.: Transportno zavarovanje, Fakulteta za pomorstvo in promet, Portorož, 2000.
- Požar, D.: Zavarovanje blaga v transportu, Založba obzorja, Maribor, 1972.
- Požar, D.: Transport in transportno zavarovanje, Visoka ekonomsko komercialna šola, Maribor, 1973.
- Savšek, M.: Poenostavitev postopkov carinjenja, diplomsko delo, Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 2002.
- Šuštar, B.: Zunanjetrgovinsko poslovanje, Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 1997.
- Žontar, E.: Pomen in uporaba ATA zvezkov v zunanjetrgovinskih postopkih, diplomsko delo, Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 2001.

MONOGRAFIJA VEČ AVTORJEV:

- Izvozni priročnik za mala in srednje velika podjetja, GZS, Ljubljana, 2001.
- Incotermsi 2000: Uradna pravila Mednarodne trgovinske zbornice za razlago trgovinskih klavzul, GZS, Ljubljana, 2001.
- Veliki splošni leksikon, DZS, Ljubljana, 1997.

INTERNA MONOGRAFIJA:

- Knez, D.: Špedicija- interno gradivo za predmet špedicija na višji strokovni šoli-program promet, Kranj, 2006.
- Knez, D.: Začasni izvoz v Srbijo, seminarska naloga, Celje, 2007.
- Koželj, Ž.: Zavarovanje blaga v cestnem prometu, Kranj, 2007.

CD:

Navigator izvoza :Gospodarska zbornica Slovenije (GZS), poslovna zbirka, CD.

VIRI:

INTERNET:

- <http://www.carina.gov.si/>
- http://www.izvoznookno.si/mednarodno_trgovanje/carinski_postopki/
- <http://portal.trinet.si/modules.php?name=News&file=article&sid=792#sdfootnote1sym>

ZAKONODAJA:

Carinski zakon, Ur.l.RS, št. 1/1995.

Obligacijski zakonik, Uradni list RS, št.83/2001.

Zakona o trošarinah UPB3; Ur.l.RS št. 2/2007.

PRILOGE:

- spremna izvozna listina
- izvod za državo odpreme/izvoza
- faktura
- CMR
- EUR

KAZALO SLIK:

<i>Slika 1 Shematski prikaz sistema AES</i>	22
<i>Slika 2 AES-redni postopek</i>	23
<i>Slika 3 AES- redni postopek 2</i>	24
<i>Slika 4: Potek začasnega izvoza s pisno deklaracijo</i>	33
<i>Slika 5: Potek začasnega izvoza z ATA zvezkom</i>	34
<i>Slika 6: Shematski prikaz postopka ATA zvezka</i>	36